

**Tarımsal Ekonomi ve Politika
Geliştirme Enstitüsü**

**Durum Tahmin
BUĞDAY
2021**

**TARIMSAL EKONOMİ ve POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ
TEPGE**

**Durum ve Tahmin
BUĞDAY
2021**

**Hazırlayan
Dr. Kübra POLAT**

Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü Müdürlüğü
kubra.tasdemir@tarimorman.gov.tr

TEPGE YAYIN NO: 343

ISBN: 978-605-7599-94-0

©TEPGE

Her Hakkı Saklıdır.

EYLÜL/2021

İletişim:

Tarım ve Orman Bakanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı, 06800,
Çankaya/ANKARA

Telefon: 0312 287 5833

Faks: 0312 287 5854

Bu rapor TEPGE'nin izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz veya elektronik ortama taşınamaz. Raporun bilimsel ve hukukî sorumluluğu yazara aittir.

Kapak sayfasında kullanılan fotoğraf Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından düzenlenen "2017 yılı Tarım ve İnsan Fotoğraf Yarışması" na aittir.

(<http://www.tarimormaninsan.com/img/9-tarim-ve-insan-fotograf-yarismasi/genel/ikincilik-odulu-irfan-cimen.jpg>)

ÖNSÖZ

Enstitümüz araştırmacıları tarafından hazırlanan “Durum ve Tahmin” raporları; bir yandan temel bilgi ve veri tabanı oluşturulmasını sağlarken, diğer yandan da sektördeki gelişmeleri yakından izleyerek sektör paydaşlarını bu gelişmelerden zamanında ve doğru bir şekilde haberdar ederek bilgilendirmeyi amaçlamaktadır.

Bu raporlarda dünya ve Türkiye’de; bitkisel ürünlerin bir önceki yıla ait üretim, kullanım, ihracat, ithalat, yılsonu stokları ve fiyatlarında ortaya çıkan gerçekleşmeler “Durum”; içinde bulunulan yıla ait gerçekleşen fakat tam netleşmeyen gelişmeler “Tahmin”; bir sonraki yıla ait muhtemel gelişmeler ise “Öngörü” adı altında sistematik olarak incelenmektedir.

Son yıllarda buğday ve buğdaya dayalı gıda sanayi; un, makarna, irmik, bisküvi, gofret, kraker vb. başta olmak üzere hem iç piyasada hem de dünya pazarlarında giderek daha fazla rekabete konu olmaktadır.

Raporu hazırlayan Sayın Dr. Kübra POLAT’a emeklerinden dolayı teşekkür eder, raporun sektör paydaşlarına faydalı olmasını dilerim.

Mehmet Cihad KAYA

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

<i>ÖZET</i>	<i>iv</i>
<i>DÜNYA BUĞDAY EKİM ALANI, ÜRETİMİ VE DIŞ TİCARETİ</i>	<i>1</i>
<i>DÜNYADA DURUM: 2019/2020</i>	<i>4</i>
<i>DÜNYADA TAHMİN: 2020/2021</i>	<i>7</i>
<i>DÜNYADA ÖNGÖRÜ: 2021/2022</i>	<i>8</i>
<i>TÜRKİYE BUĞDAY EKİM ALANI, ÜRETİMİ VE DIŞ TİCARETİ</i>	<i>10</i>
<i>TÜRKİYE'DE DURUM: 2019/2020</i>	<i>15</i>
<i>TÜRKİYE'DE TAHMİN: 2020/2021</i>	<i>18</i>
<i>TÜRKİYE'DE ÖNGÖRÜ: 2021/2022</i>	<i>19</i>
<i>BUĞDAY POLİTİKALARI VE GENEL DEĞERLENDİRME</i>	<i>20</i>
<i>EK TABLOLAR</i>	<i>21</i>

TABLOLAR

Tablo 1. Ülkeler itibarıyla dünya buğday ekim alanı (bin ha).....	1
Tablo 2. Ülkeler itibarıyla dünya buğday üretimi (bin ton).....	2
Tablo 3. Dünya buğday arz ve kullanımı (milyon ton).....	4
Tablo 4. TMO Buğday müdahale alım fiyatları (TL/ton).....	17
Ek Tablo 1. Dünya buğday arz, kullanım ve ticareti (milyon ton, 2019/20 - 2021/22).....	22
Ek Tablo 2. Türkiye buğday arz ve kullanımı (bin ton, 2019/20 – 2020/21).....	23
Ek Tablo 3. Türkiye’de yıllar itibarıyla buğday ve buğday ürünleri ihracatı (buğday eşdeğeri, kg, 2018/19, 2019/20, 2020/21).....	24
Ek Tablo 4. Türkiye’nin ülkelere göre buğday ihracatı ve ülke payları (2020 takvim yılı).....	25
Ek Tablo 5. Türkiye’nin ülkelere göre buğday unu ihracatı ve ülke payları (2020 takvim yılı).....	25
Ek Tablo 6. Türkiye’nin ülkelere göre makarna ihracatı ve ülke payları (2020 takvim yılı).....	25
Ek Tablo 7. Türkiye’nin ülkelere göre bisküvi, kek, ekmekçi ürünleri ihracatı ve ülke payları (2020 takvim yılı).....	26
Ek Tablo 8. Türkiye’nin ülkelere göre nişasta ihracatı ve ülke payları (2020 takvim yılı).....	26
Ek Tablo 9. Türkiye’nin ülkelere göre bulgur-irmik ihracatı ve ülke payları (2020 takvim yılı).....	26
Ek Tablo 10. Türkiye’de aylar itibarıyla buğday ve buğday ürünleri ithalatı (buğday eşdeğeri, kg, 2018/19, 2019/20, 2020/21).....	27
Ek Tablo 11. Dış ticaret verilerinde kullanılan buğday ve buğday ürünleri GTIP kodları.....	28
Ek Tablo 12. Türkiye buğday fiyatları (TL/kg).....	30
Ek Tablo 13. Buğday ürünleri perakende fiyatları (cari fiyatlarla, TL/kg, 2016/17-2020/21).....	31
Ek Tablo 14. Buğday ihraç fiyatları (\$/ton, 2005 – 2021).....	32
Ek Tablo 15. Buğday dönüşüm katsayıları.....	33

ŞEKİLLER

Şekil 1. Dünya buğday ekim alanında önemli ülkelerin payları (%).....	1
Şekil 2. Dünya buğday üretiminde önemli ülkelerin payları (%).....	2
Şekil 3. Dünya buğday ihracatında önemli ülkelerin payları (%).....	3
Şekil 4. Dünya buğday ithalatında önemli ülkelerin payları (%).....	3
Şekil 5. Dünya buğday ihraç fiyatları (\$/ton).....	5
Şekil 6. Dünya buğday arzı (milyon ton).....	5
Şekil 7. Dünya buğday kullanımı (milyon ton).....	6
Şekil 8. Dünya buğday stok/kullanım oranı (%).....	6
Şekil 9. Dünya buğday ticareti (milyon ton).....	6
Şekil 10. Türkiye buğday ekim alanında önemli illerin payları (%).....	10
Şekil 11. Türkiye buğday ihracatında önemli ülkelerin payları (%).....	11
Şekil 12. Türkiye bisküvi ihracatında önemli ülkelerin payları (%).....	11
Şekil 13. Türkiye makarna ihracatında önemli ülkelerin payları (%).....	12
Şekil 14. Türkiye nişasta ihracatında önemli ülkelerin payları (%).....	12
Şekil 15. Türkiye bulgur-irmik ihracatında önemli ülkelerin payları (%).....	13
Şekil 16. Türkiye buğday unu ihracatında önemli ülkelerin payları (%).....	13
Şekil 17. Türkiye buğday ithalatında önemli ülkelerin payları (%).....	14
Şekil 18. Türkiye buğday arzı (bin ton).....	15
Şekil 19. Türkiye buğday kullanımı (bin ton).....	16
Şekil 20. Türkiye buğday fiyatları (TL/kg).....	16
Şekil 21. Türkiye buğday stok/kullanım oranı (%).....	17

ÖZET

Durum: 2019/2020

- ✚ Dünya buğday üretimi 763 milyon tona yükseldi.
- ✚ Dünya buğday fiyatları artış eğilimindeydi.
- ✚ Dünya buğday arz ve kullanımını arttı.
- ✚ Dünya buğday yılsonu stokları COVID-19 nedeni ile %8,6 arttı.
- ✚ Dünya buğday ihracatı %9,2, ithalatı %6,5 arttı.
- ✚ Türkiye buğday ekim alanı ve üretimi azaldı.
- ✚ Türkiye buğday yılsonu stokları %68,5 arttı.
- ✚ Türkiye buğday ihracatı %3,3 azaldı.

Tahmin: 2020/2021

- ✚ Dünya buğday üretiminde %1,6 artış tahmin ediliyor.
- ✚ Dünya buğday ihracatında %2,2, ithalatında %2,6 artış tahmin ediliyor.
- ✚ Dünya buğday kullanımında artış, arzında azalış tahmin ediliyor.
- ✚ Dünya buğday fiyatlarında artış tahmin ediliyor.
- ✚ Türkiye buğday ekim alanı ve verimde artış tahmin ediliyor.
- ✚ Türkiye buğday ithalatında %7,9'luk azalmaya rağmen, arzın artacağı tahmin ediliyor.
- ✚ Türkiye buğday ihracatındaki artışa bağlı olarak toplam kullanımın %2 artacağı tahmin ediliyor.

Öngörü: 2021/2022

- ✚ Dünya buğday üretiminin %2,4 artacağı ve 794 milyon tona yükseleceği öngörülüyor.
- ✚ Dünya buğday arzının 1,26 milyar tona yükseleceği öngörülüyor.
- ✚ Dünya buğday kullanımının %1,7 artarak 990 milyon tona yükseleceği öngörülüyor.
- ✚ Dünya buğday ihracatının 203 milyon tona yükseleceği öngörülüyor.
- ✚ Dünya buğday ithalatının %3,5 artarak 199 milyon tona yükseleceği öngörülüyor.
- ✚ Türkiye buğday üretiminde azalış öngörülüyor.
- ✚ Türkiye buğday ithalatında 2 milyon tonluk artış, ihracatta ise 0,4 milyon tonluk azalış öngörülüyor.

DÜNYA BUĞDAY EKİM ALANI, ÜRETİMİ VE TİCARETİ

Dünya buğday ekim alanları yıllar itibarıyla değişim göstermekle beraber son beş yılın ortalaması incelendiğinde 219 milyon ha alanda buğday yetiştiriciliği yapıldığı görülmektedir (Tablo 1). Dünya buğday ekim alanında ilk sıralarda yer alan ülkeler Hindistan, Rusya, Çin ve AB'dir (Şekil 1). Dünya buğday üretiminde ise başlıca ülkeler Çin, AB, Hindistan ve Rusya'dır (Şekil 2). Dünya buğday ihracatında Rusya birinci, AB ikinci, Kanada üçüncü sırada iken, ithalatta Mısır, Çin ve Endonezya ilk sıralarda yer almaktadır.

Tablo 1. Ülkeler itibarıyla dünya buğday ekim alanı (bin ha)

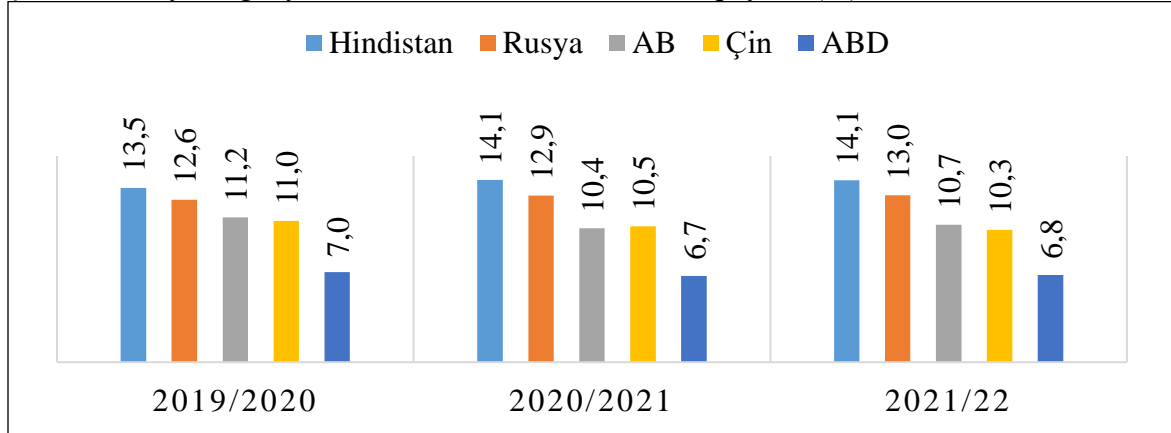
	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022
Hindistan	30.785	29.651	29.319	31.357	31.580
Rusya	27.370	26.344	27.312	28.684	29.300
Çin	24.508	24.268	23.730	23.380	23.000
AB	24.368	23.774	24.362	23.083	23.850
ABD	15.198	16.030	15.133	14.871	15.146
Avustralya	10.919	10.402	9.863	13.000	13.200
Kazakistan	11.912	11.354	11.339	12.081	12.000
Kanada	8.983	9.881	9.656	10.018	9.200
Pakistan	8.973	8.797	8.678	8.825	9.200
Türkiye	7.800	7.615	7.000	7.100	7.000
Diğer	47.582	47.320	49.805	49.465	50.614
Dünya	218.398	215.436	216.197	221.864	224.090

Kaynak: USDA, (Erişim: 30.06.2021)

Dünya buğday ekim alanının yaklaşık %55'ini Hindistan, AB, Rusya, Çin ve ABD oluşturmaktadır. 2020/21 üretim sezonu itibarıyla Hindistan %14'lük pay ile ilk sırada, Rusya %13'lük pay ile ikinci sırada ve Çin %11'lik pay ile üçüncü sırada yer almaktadır (Şekil 1).

Bu ülkeler aynı zamanda dünya buğday üretiminin %65'ini oluşturmaktadır. 2020/21 üretim sezonu itibarıyla Çin %17'lik pay ile ilk sırada yer alırken, AB %16'lık pay ile ikinci sırada, Hindistan %14'lük pay ile üçüncü sırada yer almaktadır (Şekil 2).

Şekil 1. Dünya buğday ekim alanında önemli ülkelerin payları (%)

Kaynak: USDA, (Erişim: 30.06.2021)

Tablo 2. Ülkeler itibarıyla dünya buğday üretimi (bin ton)

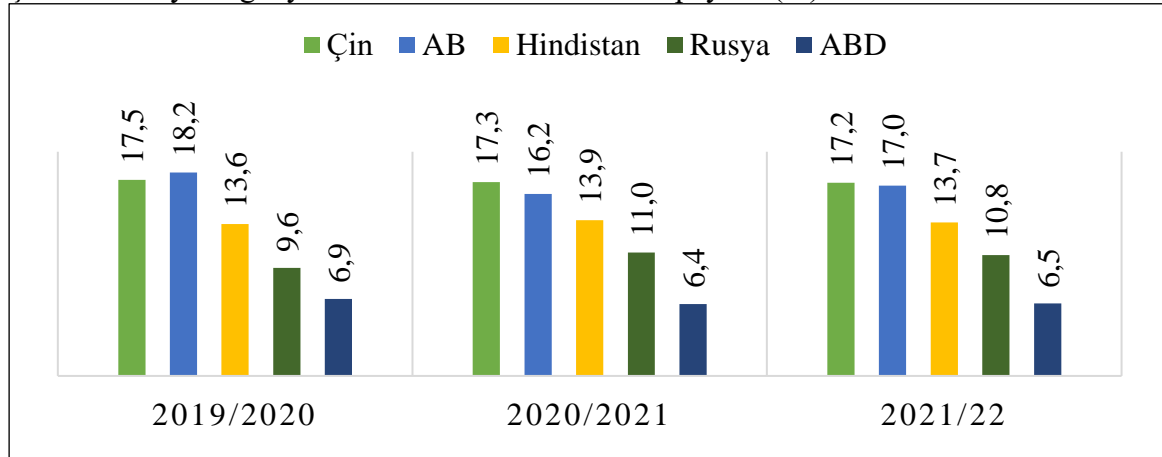
	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022
Çin	134.334	131.430	133.590	134.250	136.000
AB	136.681	123.124	138.741	125.942	137.500
Hindistan	98.510	99.870	103.600	107.860	108.000
Rusya	85.167	71.685	73.610	85.354	86.000
ABD	47.380	51.306	52.581	49.691	51.660
Kanada	30.377	32.352	32.670	35.183	32.000
Avusturalya	20.941	17.598	14.480	33.000	27.000
Ukrayna	26.981	25.057	29.171	25.420	29.500
Pakistan	26.674	25.076	24.349	24.946	26.000
Türkiye	21.000	19.000	17.500	18.250	17.000
Diğer	134.586	135.030	143.193	135.919	143.780
Dünya	762.631	731.528	763.485	775.815	794.440

Kaynak: USDA, (30.06.2021)

Dünya buğday üretimi yıllar itibarıyla değişmekle beraber 2020/21 döneminde 775 milyon tondur (Tablo 2). Uzun yıllar buğday üretiminde ikinci sırada yer alan Çin %17'lik pay ile 2020/21 üretim sezonunda dünyanın en büyük üreticisi konumuna gelmiştir. AB ve Hindistan'dan sonra dünya buğday üretiminde Rusya ve ABD ilk beşi tamamlayan diğer ülkelerdir. 2021/20 üretim sezonunda ise AB'nin dünya buğday

üretiminde yeniden lider konuma yükselmesi öngörülmektedir (Şekil 2). Ekim alanı bakımından 7. sırada yer alan Kazakistan, verim düşüklüğü nedeni ile buğday üretiminde ilk on ülke arasında girememektedir. Buğday ekim alanı içerisinde %3'lük, buğday üretiminde ise %2'lik paya sahip olan Türkiye dünya sıralamasında 10. büyük ülke konumundadır.

Şekil 2. Dünya buğday üretiminde önemli ülkelerin payları (%)

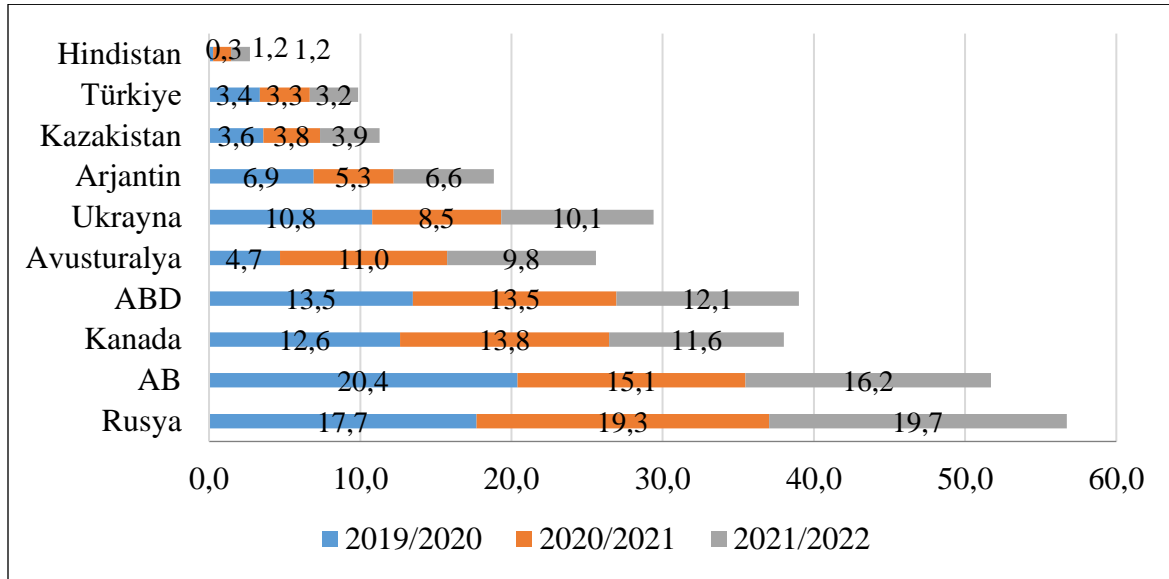

Kaynak: USDA, (Erişim: 30.06.2021)

Dünya buğday ihracatında önemli üretici ülkeler olan Rusya, AB, Kanada ve ABD ilk sıralarda yer almaktadır. 2020/21 üretim sezonu itibarıyla Rusya dünya buğday ihracatında %19'luk pay ile ilk sırada yer

alırken, AB %15'lik pay ile ikinci sırada ve ABD %13'lük pay ile üçüncü sırada yer almaktadır. Türkiye ise %3'lük ihracat payı ile dünya buğday ihracatında 9. sırada yer almaktadır (Şekil 3).

Şekil 3. Dünya buğday ihracatında önemli ülkelerin payları (%)

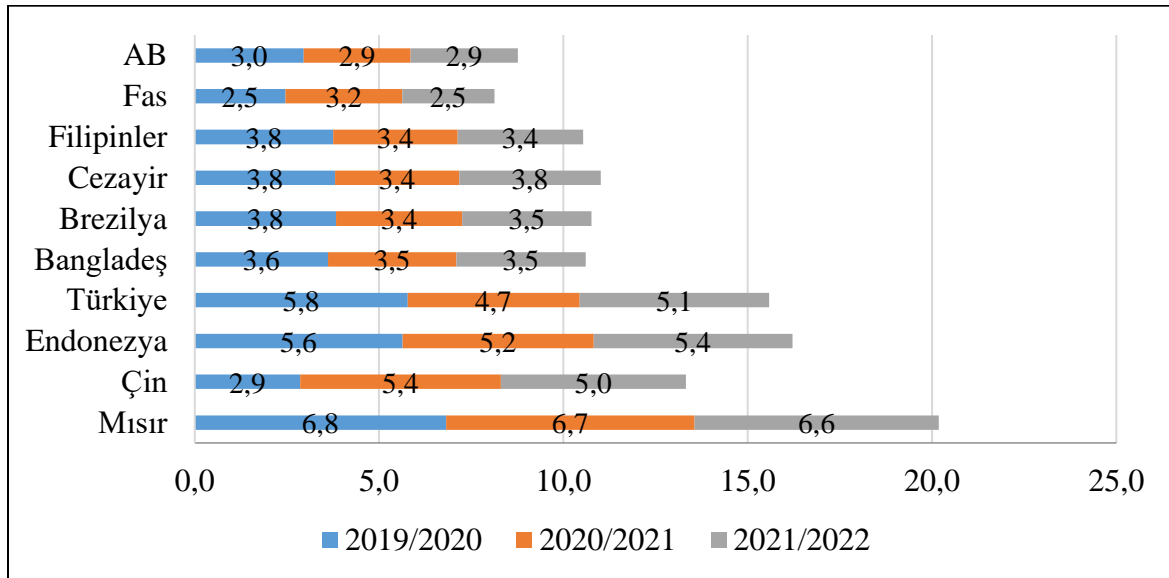

Kaynak: USDA, (Erişim: 01.07.2021)

Dünya buğday ithalatında ise Mısır, Çin, Endonezya, Türkiye ve Bangladeş ilk sıralarda yer almaktadır. Brezilya, Cezayir, Filipinler, Fas ve AB ise ilk on içerisinde yer almaktadır.

Türkiye'nin dünya buğday ithalatındaki payı yıllar itibarıyla değişmekle beraber son üç yıllık ortalamalara göre bu pay %5,2 düzeyindedir (Şekil 4).

Şekil 4. Dünya buğday ithalatında önemli ülkelerin payları (%)

Kaynak: USDA, (Erişim: 01.07.2021)

DÜNYADA DURUM: 2019/2020

Dünyada 2019 yılı sonunda ortaya çıkan COVID-19 salgını 2020 yılında tüm dünyaya yayılmış ve etkileri görülmeye başlanmıştır. 2020 yılı itibarıyla uzun süre saklanabilmesi ve depolanabilmesi nedeni ile buğday ve ürünlerine olan talep artmış, dünya buğday kullanımında ve stoklarında önemli artışlar yaşanmıştır.

2019/2020 üretim sezonunda bir önceki sezona göre buğday üretiminde %4,4, dış ticaretinde ise %9,2 artış yaşanmıştır. Dünya buğday fiyatları ise buğdaya olan talep artışının etkisi ile 2019/2020 üretim sezonunda artış eğilimine girmiştir.

Buğday Üretimi Arttı

Amerika Birleşik Devletleri Tarım Bakanlığı (USDA)'nın verilerine göre, 2018/19 üretim sezonunda 733 milyon ton olan dünya buğday üretimi, 2019/20 üretim sezonunda Hindistan, ABD, Çin, Ukrayna ve Rusya'nın üretimindeki artışa bağlı olarak yaklaşık %4,4 artarak 763 milyon tona yükselmiştir (Tablo 3).

2018/19 üretim sezonunda dünya buğday ticareti 178 milyon ton iken 2019/20 üretim sezonunda üretimdeki artışın ve COVID-19 salgını nedeniyle buğday ürünlerine olan talebin artmasının etkisi ile %9,2 artarak 195 milyon tona yükselmiştir. Dünya buğday yerel kullanımı ise 740 milyon tondan 732 milyon tona gerilemiştir.

Tablo 3. Dünya buğday arz ve kullanımı (milyon ton)

	2017/18	2018/19	2019/2020 Durum	2020/2021 Tahmin	2021/2022 Öngörü
ARZ					
Başlangıç stokları	262,31	281,89	284,07	229,22	293,48
Üretim	763,19	732,87	763,49	775,82	794,44
İthalat	178,91	175,60	187,00	192,79	199,46
Toplam arz	1204,41	1190,36	1234,55	1197,83	1287,38
KULLANIM					
Yurtiçi kullanım	741,29	736,30	741,32	775,24	787,36
İhracat	181,22	178,46	194,88	199,10	203,22
Toplam kullanım	922,51	914,76	936,20	974,34	990,58
Yılsonu stokları	281,89	275,61	299,22	299,22	296,80
Stok-kullanım oranı (%)	30,56	30,13	31,96	30,71	29,96

Kaynak: USDA, (Erişim: 29.06.2021)

Buğday Fiyatları Artış Eğilimindeydi

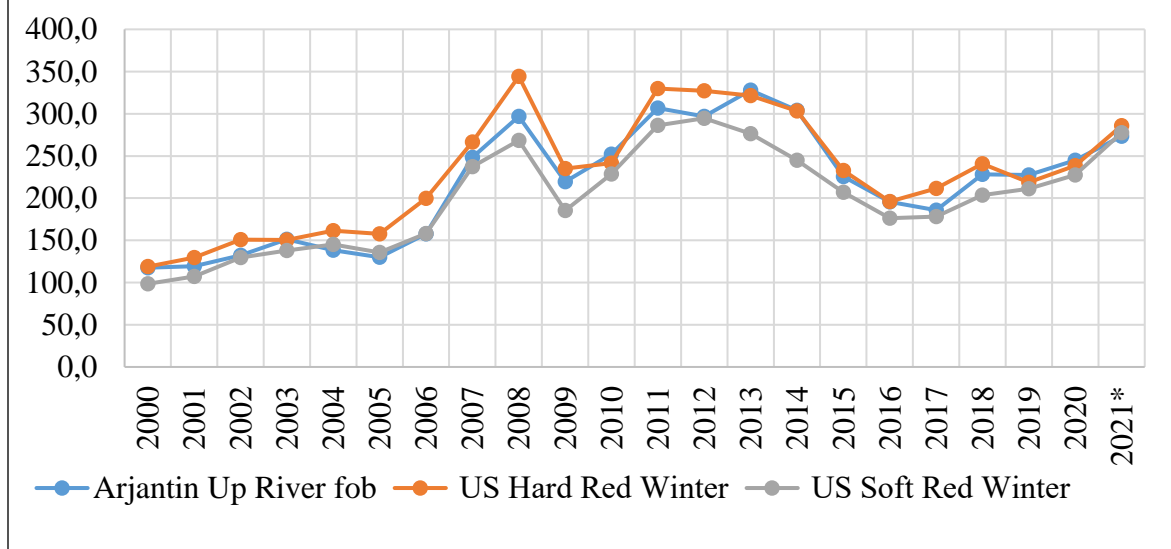
2005/06 piyasa yılından önceki iki döneme kıyasla artış eğiliminde olan dünya buğday fiyatları, artış seyrini sürdürerek 2007/2008 piyasa yılında gıda sektöründe yaşanan kıtlığın etkisi ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır. 2008'de U.S.No.2 Sert Kırmızı Kışlık (HRW) buğdayın fiyatı 345 \$/ton, U.S.No.2 Yumuşak Kırmızı Kışlık buğdayın (SRW)'in fiyatı 269 \$/ton ve Arjantin Trigo

Pan'in fiyatı ise 281 \$/ton olmuştur. 2008/2009 üretim döneminde dünya buğday üretiminde yaşanan yaklaşık %12'lik artışın etkisi ile dünya buğday fiyatları ortalama %28 oranında düşmüştür. Dünya buğday üretiminin 2008-2009 yıllarına göre düşme eğilimine girmesi sonraki dönemlerde buğday fiyatlarının tekrar yükselişe geçmesine neden olmuştur. 2013 yılından

sonra yeniden düşme eğilimine giren buğday fiyatları 2018/19 piyasa yılında yeniden yükselme eğilimine geçmiş ve 2019 sonunda tüm dünyaya yayılan COVID-19 salgınının

buğday ve buğday ürünlerine olan talebi artırması ve ülkelerin dış ticaretlerine kısıtlamalar getirmesinin etkileri ile yeniden yüksek seviyelere ulaşmıştır.

Şekil 5. Dünya buğday ihraç fiyatları (\$/ton)

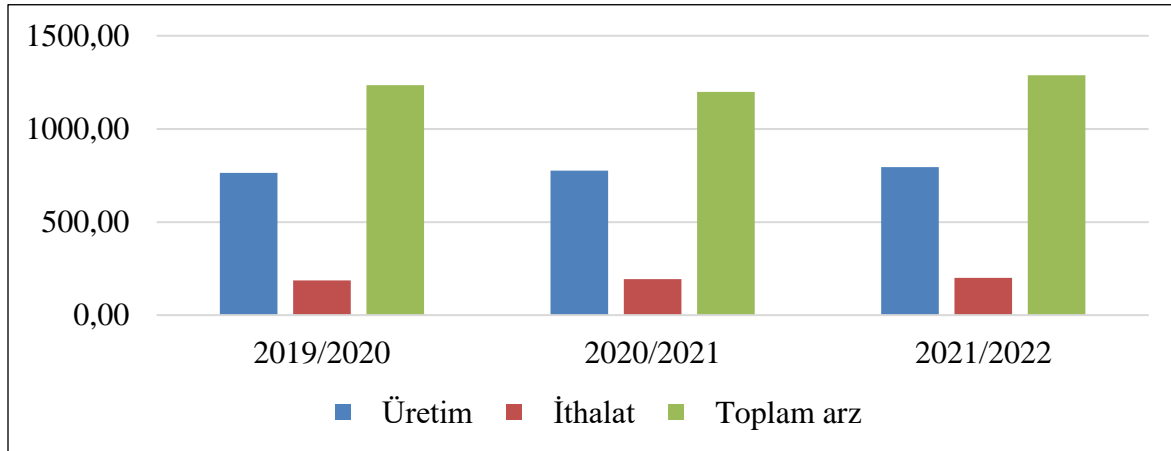
Kaynak: FAO, (Erişim: 25.06.2021), *2021 yılı ilk altı aylık fiyat ortalamasıdır.

Arz ve Kullanım ile Yılsonu Stokları Arttı

USDA'nın verilerine göre 2018/19 üretim sezonunda 1,19 milyar ton olan dünya buğday arzı 2019/20 üretim sezonunda %3,7 artarak 1,23 milyar tona yükselmiştir. Bu artış dünya buğday üretim ve ithalatında

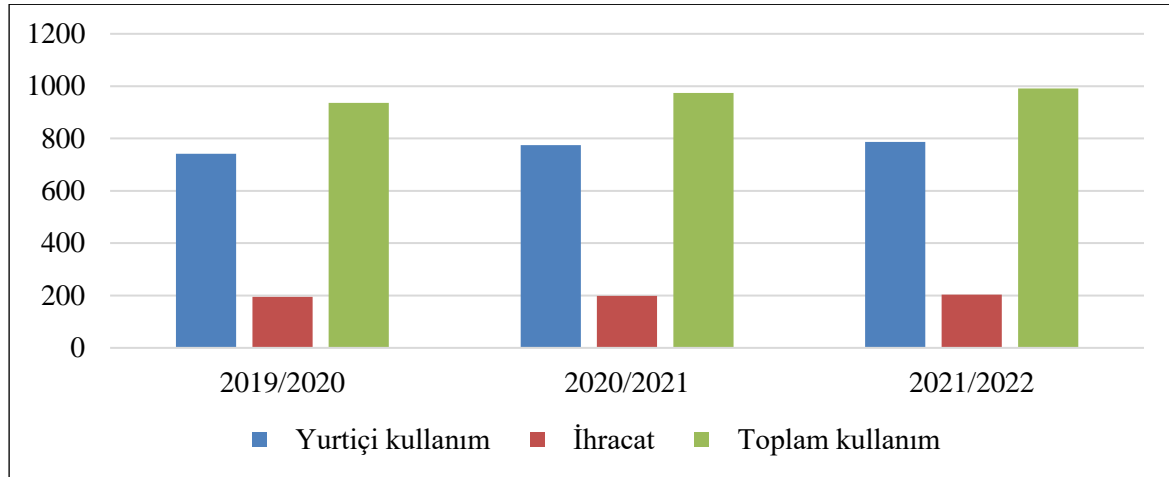
yaşanan artıştan kaynaklanmaktadır (Şekil 6). Dünya buğday kullanımında ise yurt içi kullanım ve ihracatta yaşanan artışa bağlı olarak %2,3 oranında artış yaşanmıştır. Buna bağlı olarak 2018/19 üretim sezonunda 915 milyon ton olan dünya buğday kullanımı 2019/20 üretim sezonunda 936 milyon tona yükselmiştir (Şekil 7).

Şekil 6. Dünya buğday arzı (milyon ton)

Kaynak: USDA, (Erişim: 26.06.2021)

Şekil 7. Dünya buğday kullanımı (milyon ton)

Kaynak: USDA, (Erişim: 26.06.2021)

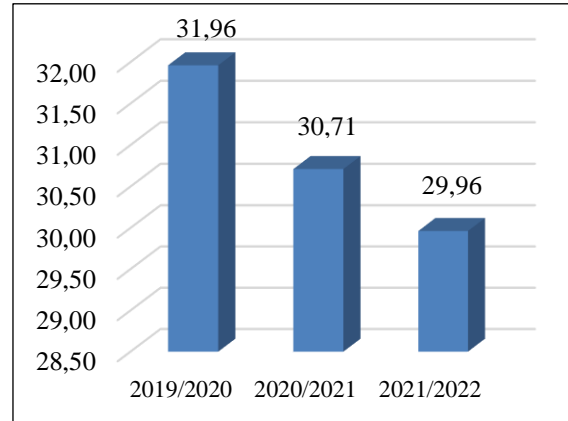
2019/20 üretim döneminde dünya buğday arzındaki artışın toplam kullanımdaki artıştan fazla olması ve ülkelerin COVID-19 salgını nedeniyle buğday stoklarını artırmaları neticesinde yılsonu stokları %8,6 artarak 299 milyon tona yükselmiştir. 2019/20 üretim sezonunda yılsonu stok kullanım oranı %31,9'dur. (Şekil 8).

Buğday İhracatı ve İthalatı Arttı

USDA'ya göre 2018/19 üretim sezonunda 178 milyon ton olan dünya buğday ihracatı AB, ABD, Avusturalya, Ukrayna ve Kanada'daki artışın etkisi ile 2019/20 üretim sezonunda %9,2 artarak 195 milyon tona yükselmiştir. Aynı dönemde 176 milyon ton

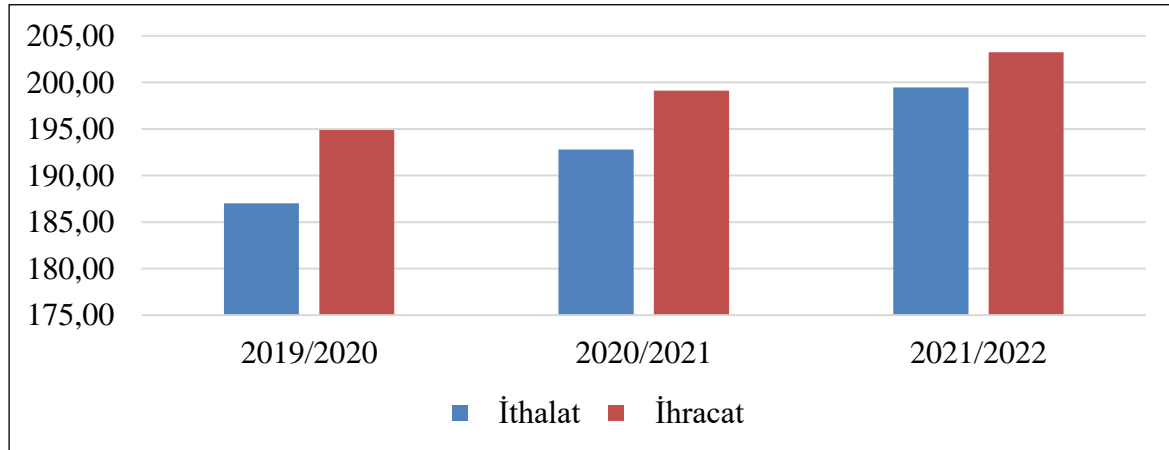
olan dünya buğday ithalatı ise Çin, Türkiye, Bangladeş, Brezilya ve Fas'daki artışın etkisi ile %6,5 artarak 187 milyon tona yükselmiştir (Şekil 9).

Şekil 8. Dünya buğday stok kullanım oranı (%)

Kaynak: USDA, (Erişim: 26.06.2021)

Şekil 9. Dünya buğday ticareti (milyon ton)

Kaynak: USDA, (Erişim:26.06.2021)

DÜNYADA TAHMİN: 2020/2021

Dünyada 2020/2021 piyasa yılında tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 salgınının başta makarna olmak üzere dayanıklı gıda ürünlerine olan talebi artırması neticesinde üretim, ticaret ve toplam buğday kullanımında artış, buğday arzında ise azalış tahmin edilmektedir.

Buğday Üretiminde Artış Tahmin Ediliyor

USDA'nın verilerine göre 2020/21 üretim sezonunda dünya buğday üretiminin, başlıca üretici ülkeler içerisinde yer alan Hindistan, Rusya, Kanada ve Avustralya'daki ekim alanı artışına ve Çin'deki verim artışına bağlı olarak bir önceki sezona göre %1,6 arttığı ve 776 milyon tona yükseldiği tahmin edilmektedir.

Buğday İhracatında ve İthalatında Artış Tahmin Ediliyor

2019/20 üretim döneminde 195 milyon ton olan buğday ihracatının 2020/21 üretim sezonunda Rusya, Kanada, Avustralya ve Kazakistan buğday ihracatındaki artışın etkisi ile %2,2 artarak 199 milyon tona yükseldiği tahmin edilmektedir. Aynı dönemde 188 milyon ton olan buğday ithalatının ise Çin, Mısır ve Fas'daki artışların etkisi ile %2,6 artarak 193 milyon tona yükseldiği tahmin edilmektedir.

Buğday Kullanımında Artış Buğday Arzında ise Azalış Tahmin Ediliyor

2019/20 üretim sezonunda 284 milyon ton olan dünya buğday başlangıç stoğu 2020/21 üretim sezonunda 229 milyon tona gerilemiştir. Bu azalmadan dolayı 1,23 milyar ton olan dünya buğday arzının %2,9 azalarak 2020/21 üretim sezonunda 1,19 milyar tona gerilediği tahmin edilmektedir. Aynı dönemde dünya buğday kullanımının %4,1 artarak 974 milyon tona yükseldiği, dünya buğday yılsonu stoklarının ise 299 milyon ton olduğu tahmin edilmektedir.

Buğday Fiyatlarında Artış Tahmin Ediliyor

2018/19 piyasa yılında düşüşe geçen fiyatların tüm dünyayı saran COVID-19 salgınının da etkisi ile 2019 yılından sonra yeniden yükseliş trendine girdiği gözlenmektedir. 2019 yılı itibarıyla 219 \$/ton olan sert kırmızı kışlık buğday ihraç fiyatının 2020 yılında 238 \$/tona yükseldiği, 211 \$/ton olan yumuşak kırmızı kışlık buğday fiyatının 227 \$/tona yükseldiği, 227 \$/ton olan Arjantin fob fiyatının ise 245 \$/tona yükseldiği görülmektedir (Şekil 5).

DÜNYADA ÖNGÖRÜ: 2021/2022

Dünyada 2021/2022 üretim sezonunda buğday arz ve kullanımında artış olacağı öngörülmektedir. 2013 yılından 2017 yılına kadar azalış eğiliminde olan buğday fiyatlarının 2017 yılından sonra artmaya başladığı görülmektedir. 2021 yılında da buğday ve ürünlerine olan talebin artması ile fiyatlar artış eğilimindedir.

Buğday Üretiminde Artış Öngörülüyor

2020/21 üretim sezonunda dünya buğday ekim alanının %1 artacağı öngörülmektedir. Önemli üretici ülkelerden Rusya, ABD ve Pakistan ekim alanlarındaki artış ve Çin, AB, Ukrayna'daki verim artışına bağlı olarak 776 milyon ton olan dünya buğday üretiminin %2,4 artarak 794 milyon tona yükseleceği öngörülmektedir.

Buğday Arzında Artış Öngörülüyor

Dünya buğday üretim, ithalat ve başlangıç stoklarındaki artışlara bağlı olarak 2020/21 üretim sezonunda 1,19 milyar ton olan buğday arzının %7,5 artarak 2021/22 üretim sezonunda 1,29 milyar ton seviyesine yükseleceği tahmin edilmektedir. Bu artışta temel üretici ülkelerin yanı sıra Almanya, Fransa ve Romanya üretim artışının etkisi görülmektedir.

Buğday Kullanımında Artış Öngörülüyor

Dünya buğday yurtiçi kullanım ve ihracatındaki artışın etkisi ile 2020/21 üretim sezonunda 974 milyon ton olan toplam buğday kullanımının %1,7 artarak 990 milyon tona çıkacağı öngörülmektedir. Bu

artışta Arjantin, AB, Hindistan, Rusya ve Ukrayna'da toplam buğday kullanımındaki artışların etkili olduğu görülmektedir.

Buğday Ticaretinde Artış Öngörülüyor

Dünya buğday ticaretinin 2020/21 üretim sezonunda 199 milyon ton iken Arjantin, AB, Ukrayna ve Hindistan'daki artışın etkisi ile 2021/22 üretim sezonunda %2,1 artarak 203 milyon tona yükseleceği öngörülmektedir. Aynı sezonda 193 milyon ton olan ithalatın %3,5 artarak 199 milyon tona yükseleceği öngörülmektedir. Dünya buğday ithalat artışında ABD, Ortadoğu ve Güneydoğu Asya'nın etkili olduğu görülmektedir.

Yılsonu Stoklarında ve Stok Kullanım Oranında Azalış Öngörülüyor

2020/21 üretim sezonunda 299 milyon ton olan dünya buğday stoklarının 2021/22 üretim sezonunda 297 milyon tona gerileyeceği öngörülmektedir. Bu azalışta AB ve Çin yılsonu stoklarındaki azalmanın etkili olduğu görülmektedir. Aynı dönemde %30,7 olan stok kullanım oranı %29,9'a gerilemektedir.

OECD-FAO 2021-2030 tarımsal öngörülerine göre; tahıllarda yıllık verim artışının %1 düzeyinde olacağı ve önümüzdeki on yılda toplam tahıl üretiminin 336 milyon ton artacağı öngörülmektedir. Bu artışın %50'den fazlasının buğday üretim artışına bağlı olacağı ve en etkili ülkelerin Hindistan, Rusya ve Ukrayna kaynaklı olacağı düşünülmektedir. Tahıl talebindeki büyümenin orta vadede geçmiş on yıla kıyasla daha ılımlı olacağı, yem talebindeki büyümenin yavaşlayacağı, tahıldaki artışların biyoyakıtlara ve diğer endüstriyel kullanımlara olan talep ile dengeleneceği ve çoğu tahıl için doğrudan kişi başına insan tüketiminin birçok ülkede doygunluk seviyesine ulaşacağı öngörülmektedir.

Dünya piyasalarındaki ihracat ve gıda kullanımındaki ılımlı büyümeye bağlı olarak buğday fiyatlarının (HRW) 2030 yılına kadar 253 \$/ton seviyesine çıkması beklenmektedir.

2030 yılına kadar küresel buğday üretiminin 87 milyon ton artarak 840 milyon tona yükselmesi ve bu artışın 47 milyon tonunun gelişmiş ülkelerdeki üretim artışından, 40 milyon tonunun ise gelişmekte olan ülkelerdeki üretim artışından kaynaklanması beklenmektedir. Dünya'nın üçüncü büyük buğday üreticisi olan Hindistan'ın buğday üretimini 2030 yılına kadar 18 milyon ton artırması ve kendi kendine yeterliliği geliştirmeye yönelik verim iyileştirme ve alan genişletme politikalarına ağırlık vermesi beklenmektedir. Rusya, Ukrayna ve Avusturalya'da önemli üretim artışları olacağı, Kazakistan'da ekilen alanlarda artış yaşanacağı ve Çin'in 2030 yılına kadar dünyanın en büyük buğday üreticisi olacağı öngörülmektedir.

Küresel tahıl talebinde ise yemlik kullanımın 163 milyon ton artacağı gıda kullanımının ise 146 milyon ton artacağı ve toplam talep artışının %90'ının gelişmekte olan ülkelerdeki talep artışına bağlı olacağı öngörülmektedir.

Buğday ihracatının ise 2030 yılına kadar 36 milyon ton artarak 220 milyon tona yükselmesi beklenmektedir. Yapılan öngörülere göre 2030 yılında küresel buğday ticaretinde Rusya'nın payı %22 iken, AB %14, Kanada %13, Ukrayna %12, ABD %12 ve diğer ülkeler %27 paya sahip olacaktır. Küresel buğday ithalatında ise Mısır %7'lik pay ile ilk sırada iken, Endonezya %6'luk pay ile ikinci sırada, Çin %4'lük pay ile üçüncü sırada, Filipinler %3'lük pay ile dördüncü sırada ve Brezilya %3'lük pay ile beşinci sırada yer alacaktır.

TÜRKİYE BUĞDAY EKİM ALANI, ÜRETİMİ VE DIŞ TİCARETİ

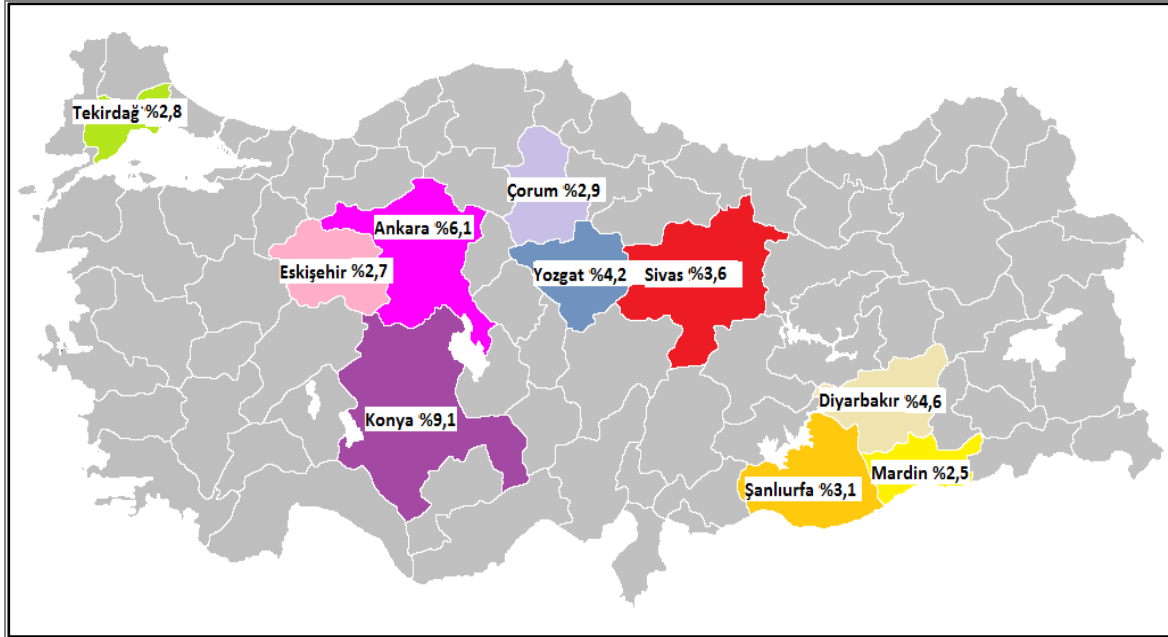
Türkiye 2020/21 üretim sezonunda yaklaşık 69 milyon da buğday ekim alanı ile dünya buğday ekim alanının %3,1'ini oluşturmaktadır. Dünya buğday üretimi açısından ilk 10 üretici ülkeden biri olan Türkiye, dünya buğday ihracatında 9. sırada yer almaktadır.

Türkiye Buğday Ekim Alanı ve Üretimi

Türkiye’de yaklaşık 69 milyon da alanda buğday üretimi yapılmaktadır. 2020 yılı itibarıyla bu alan içerisinde %9’luk pay alan Konya, buğday ekim alanında ilk sırada yer alırken, %5,8’lik pay ile Şanlıurfa ikinci sırada, %5,2’lik pay ile Ankara üçüncü sırada yer almaktadır. Türkiye buğday ekim

alanı bakımından ilk onda yer alan diğer iller sırasıyla Diyarbakır, Yozgat, Sivas, Tekirdağ, Çorum, Kayseri ve Mardin’dir (Şekil 10). Türkiye buğday üretiminde yıllar itibarıyla verim artışına bağlı olarak artış gözlenmektedir. Buğday ekim alanına bağlı olarak buğday üretiminde de ilk sırada Konya yer almaktadır.

Şekil 10. Türkiye buğday ekim alanında önemli illerin payları (%)

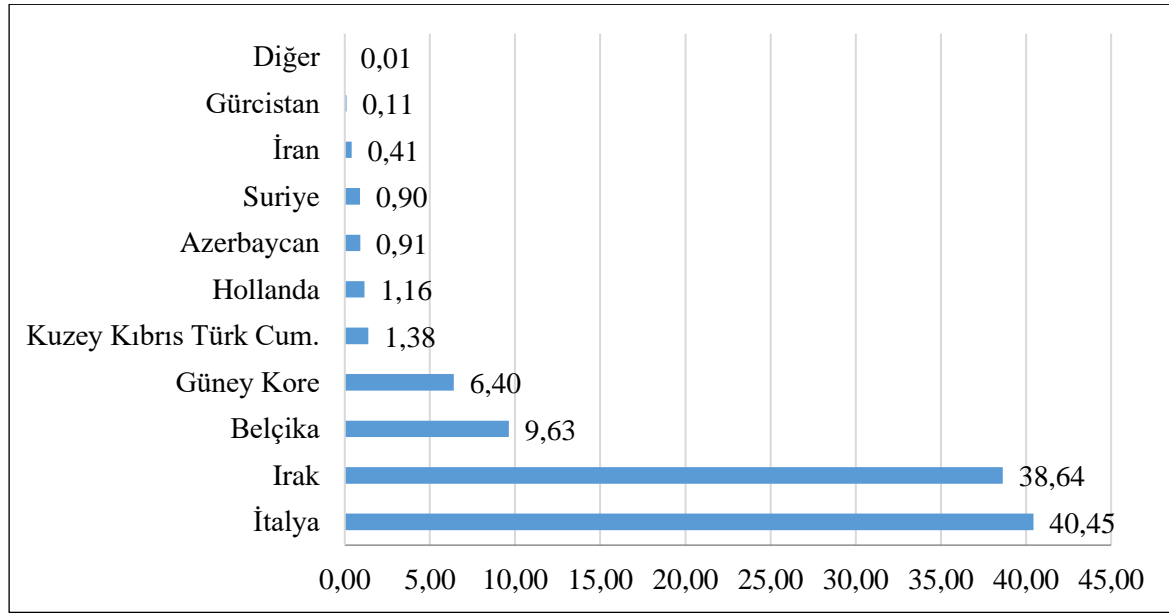
Kaynak: TÜİK, 2020

Türkiye Buğday Dış Ticareti

Türkiye buğday ve buğday ürünleri ihracatı yıllar itibarıyla değişmekle beraber yaklaşık 7 milyon tonluk bir potansiyele sahiptir. Türkiye buğday ve buğday ürünleri ihracatının büyük bir kısmını buğday unu ve makarna ihracatı oluşturmaktadır. 2020/21 üretim sezonu verileri incelendiğinde toplam buğday ve buğday ürünleri ihracatının %58,6’sını buğday unu, %34,3’ünü

makarna, %6’sını bisküvi, %0,6’sını bulgur-irmik, %0,8’ini buğday ihracatının oluşturduğu görülmektedir. Türkiye’nin buğday ve buğday ürünlerinde ihracat yaptığı ülkelerin başında Irak, Venezuela, Yemen ve Somali gelirken en fazla buğday ithalatı yaptığı ülke ithalatın %64,6’sını oluşturan Rusya’dır. Türkiye’nin buğday ve ürünleri ithalatının ise tamamına yakını (%99) buğday ithalatı oluşturmaktadır.

Şekil 11. Türkiye buğday ihracatında önemli ülkelerin payları (%)

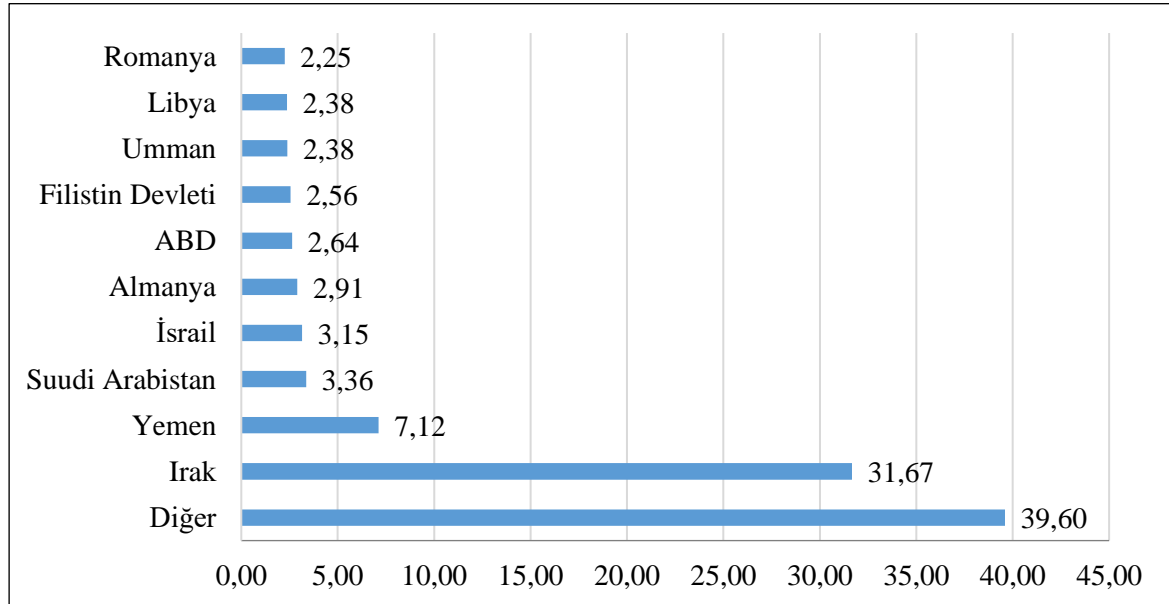

Kaynak: Ek Tablo 4

Türkiye buğday ihracatında 2020 yılı verilerine göre ilk sırada %40,45'lik pay ile İtalya yer almaktadır. Irak, Belçika ve Güney Kore Türkiye'nin buğday ihracatı

yaptığı önemli ülkeler olup bu ülkeleri sırasıyla Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Hollanda, Azerbaycan, Suriye, İran ve Gürcistan takip etmektedir (Şekil 11).

Şekil 12. Türkiye bisküvi ihracatında önemli ülkelerin payları (%)

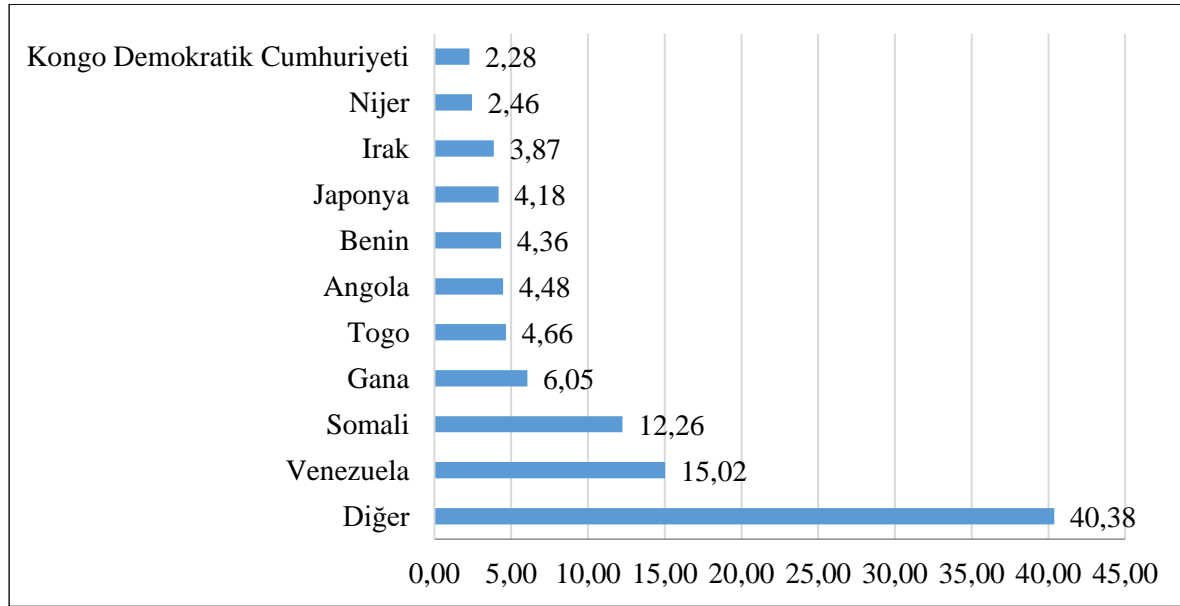

Kaynak: Ek Tablo 7

Türkiye bisküvi ihracatında 2020 yılı verilerine göre ilk sırada Irak (%39,60) yer almaktadır. Bisküvi ihracatında Yemen, Suudi Arabistan ve İsrail de önemli ülkeler

arasında olmakla beraber bu ülkeleri sırasıyla Almanya, ABD, Filistin, Umman, Libya ve Romanya takip etmektedir (Şekil 12).

Şekil 13. Türkiye makarna ihracatında önemli ülkelerin payları (%)

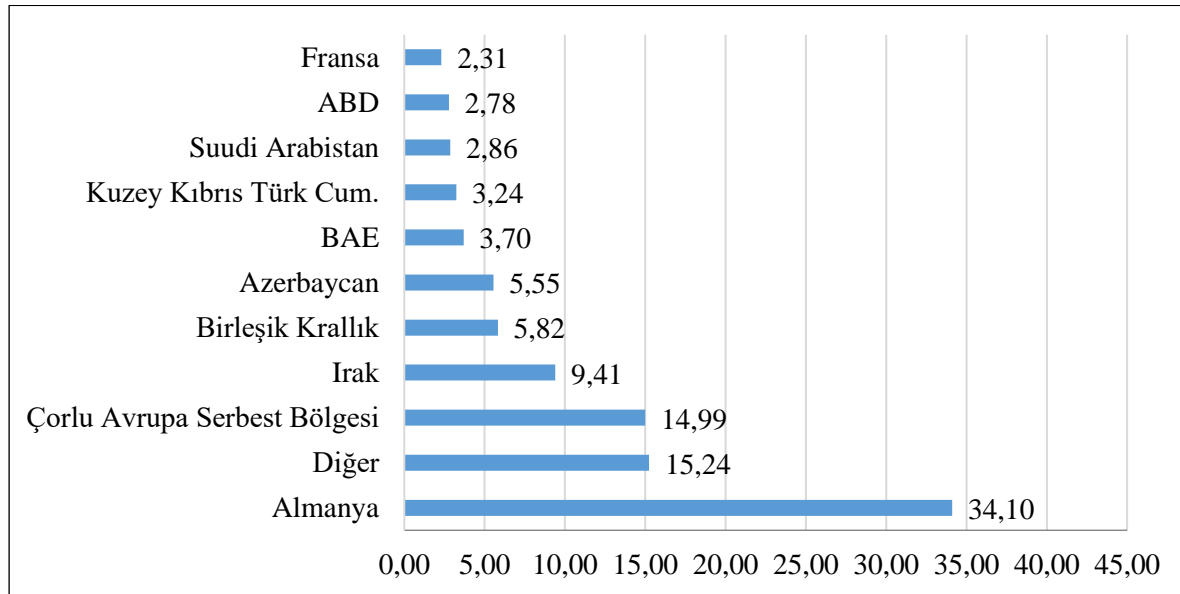

Kaynak: Ek Tablo 6

Türkiye makarna ihracatının 2020 yılı verilerine göre en fazla makarna ihracatı yapılan ülke Venezuela'dır. Venezuela'dan sonra Somali ve Gana makarna ihracatında

önemli ülkeler olup bu ülkeleri sırasıyla Togo, Angola, Benin, Japonya, Irak, Nijerya ve Kongo Demokratik Cumhuriyeti takip etmektedir (Şekil 13).

Şekil 14. Türkiye nişasta ihracatında önemli ülkelerin payları (%)

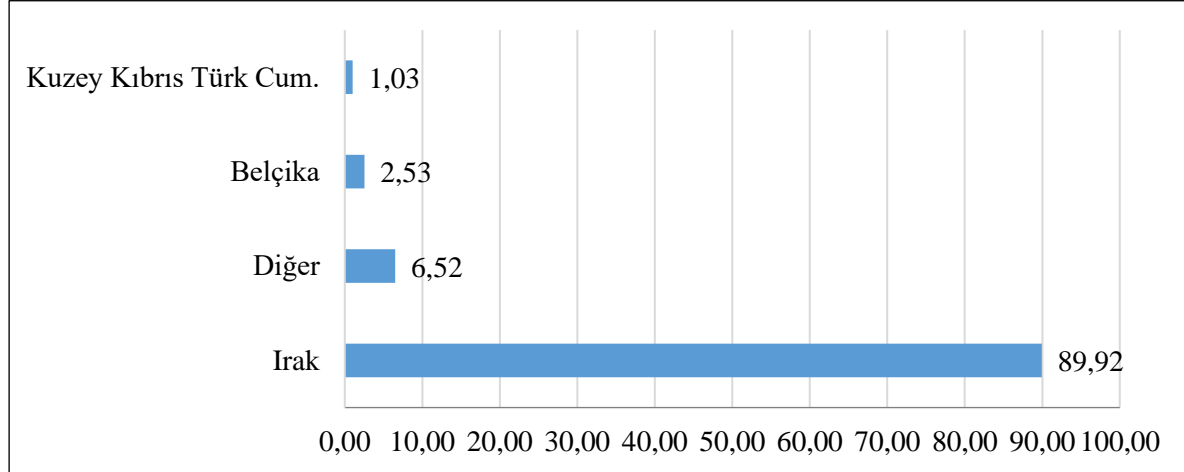

Kaynak: Ek Tablo 8

Türkiye 2020 yılı verilerine göre nişasta ihracatında ilk sırayı %34,10'luk pay ile Almanya almaktadır. Almanya'dan sonra sırasıyla Çorlu Avrupa Serbest Bölgesi

(%14,99) ve Irak (%9,41) önde gelen ülkeler olup bu ülkeleri sırasıyla Birleşik Krallık, Azerbaycan, BAE, KKTC, Suudi Arabistan, ABD ve Fransa takip etmektedir (Şekil 14).

Şekil 15. Türkiye bulgur-irmik ihracatında önemli ülkelerin payları (%)

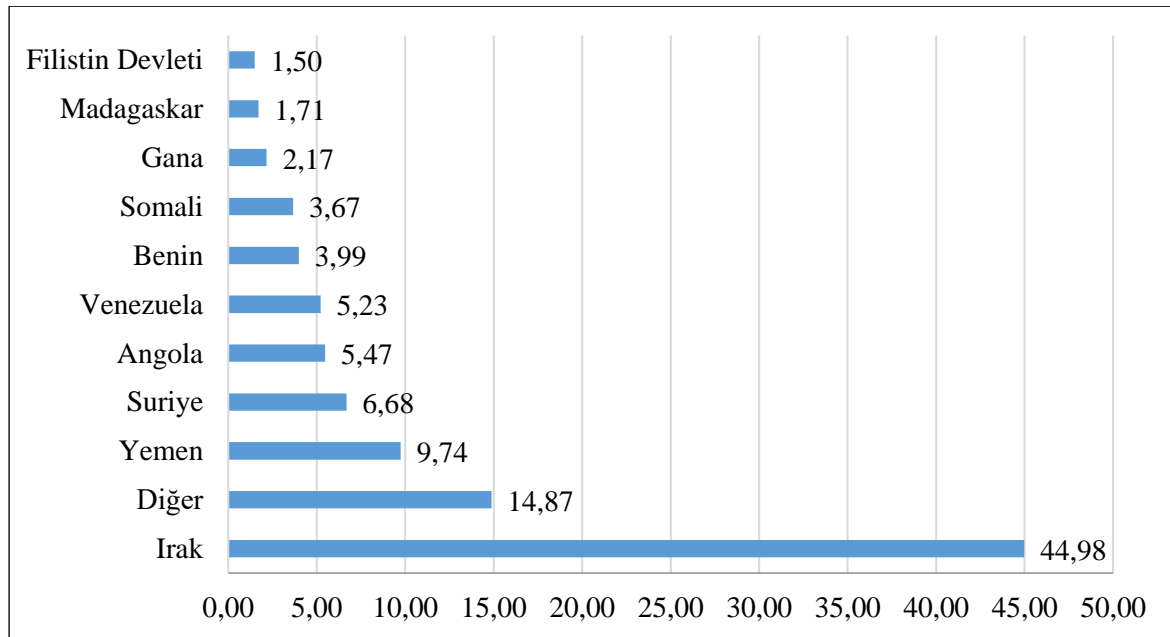

Kaynak: Ek Tablo 9

Türkiye bulgur-irmik ihracatı 2020 yılı verilere göre ilk sırada %89,92'lik pay ile Irak yer almaktadır. %2,53'lük pay ile Belçika ikinci sırada, %1,03'lük pay ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti üçüncü

sırada yer almaktadır. Türkiye'nin bulgur-irmik ihracatını bu ülkelerden sonra sırasıyla Mersin Serbest Bölgesi, Almanya, Arnavutluk, Birleşik Krallık, ABD ve Avustralya takip etmektedir (Şekil 15).

Şekil 16. Türkiye un ihracatında önemli ülkelerin payları (%)

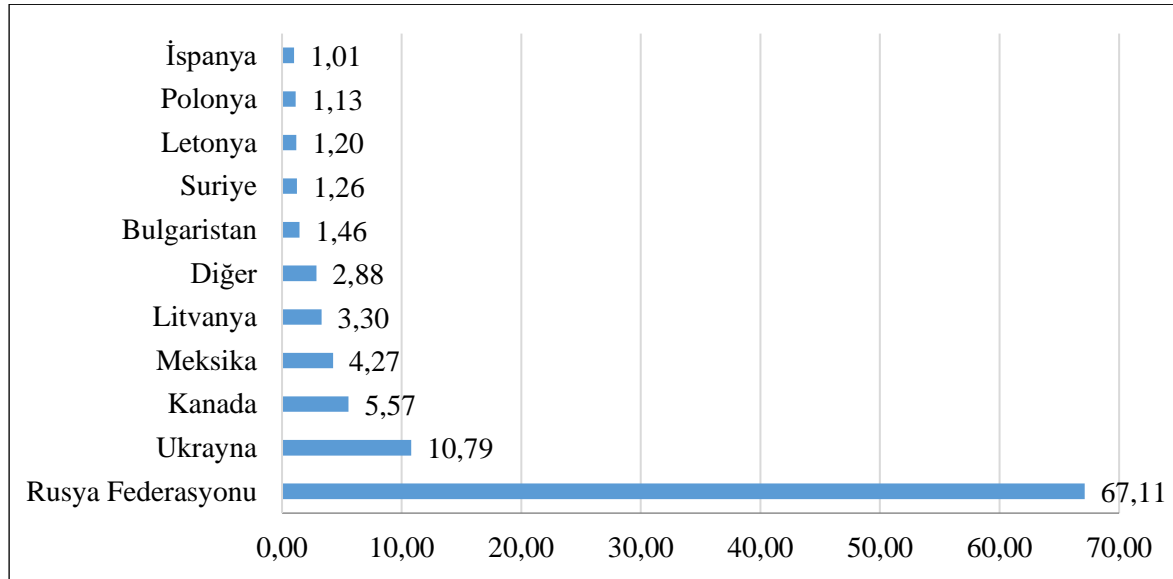

Kaynak: Ek Tablo 5

Türkiye buğday unu ihracatında 2020 yılı verileri incelendiğinde ilk sırada %44,98'lik pay ile Irak yer almaktadır. Buğday unu ihracatında ikinci sırada %9,74'lük pay ile Yemen, üçüncü sırada ise %6,68'lik pay ile

Suriye yer almaktadır. Türkiye un ihracatında bu ülkeleri sırasıyla Angola, Venezuela, Benin, Somali, Gana, Madagaskar ve Filistin izlemektedir (Şekil 16).

Şekil 17. Türkiye buğday ithalatında önemli ülkelerin payları (%)

Kaynak: TÜİK

Türkiye’de buğday kendi kendine yeterlilik derecesi yıllar itibarıyla değişmekle beraber 2019/20 üretim sezonunda %89 seviyesine gerilemiştir. Bu gerilemenin temel sebebi 2019/20 üretim sezonunda buğday ekim alanında yaşanan %6,25’lik azalmaya karşın buğday tüketiminin COVID-19 pandemisinin de etkisi ile %6,7 artmasıdır. Türkiye’de buğday ve buğday ürünleri ithalatının tamamına yakını sadece buğday ithalatı

(%99) oluşturmaktadır. İthalatın artmasının en temel nedeni buğdaya dayalı mamul madde ihracatının artmasıdır. 2020 yılı verilerine göre buğday ithalatının %67,11’ini Rusya oluşturmaktadır. %10,79’luk pay ile Ukrayna ithalatta ikinci sırada yer alırken, Kanada, Meksika ve Litvanya Türkiye’nin buğday ithalatında ön sıralarda yer almıştır.

TÜRKİYE'DE DURUM: 2019/2020

Buğday veriminde %1,3'lük artış olmasına karşı ekim alanındaki %6'lık azalışa bağlı olarak buğday üretimi 1 milyon ton azalarak 19 milyon tona gerilemiştir. İthalatta %68 artış yaşanmış ve bu artışa bağlı olarak toplam buğday arzında 3 milyon ton artış görülmüştür. İhracatta azalış, yurt içi buğday kullanımında ise COVID-19 pandemisinin de etkisi ile 1,3 milyon tonluk artış yaşanmış ve buna bağlı olarak toplam kullanım 1 milyon ton artmıştır.

Ekilen Alan ve Üretim Azaldı Verim Arttı

2018/2019 üretim döneminde 7,3 milyon ha olan buğday ekim alanı 2019/20 döneminde üreticilerin alternatif ürünlere yönelmesi sebebiyle 6,8 milyon ha'a gerilemiştir. 2019/20 üretim döneminde ekim alanlarındaki azalmanın aksine verim 274

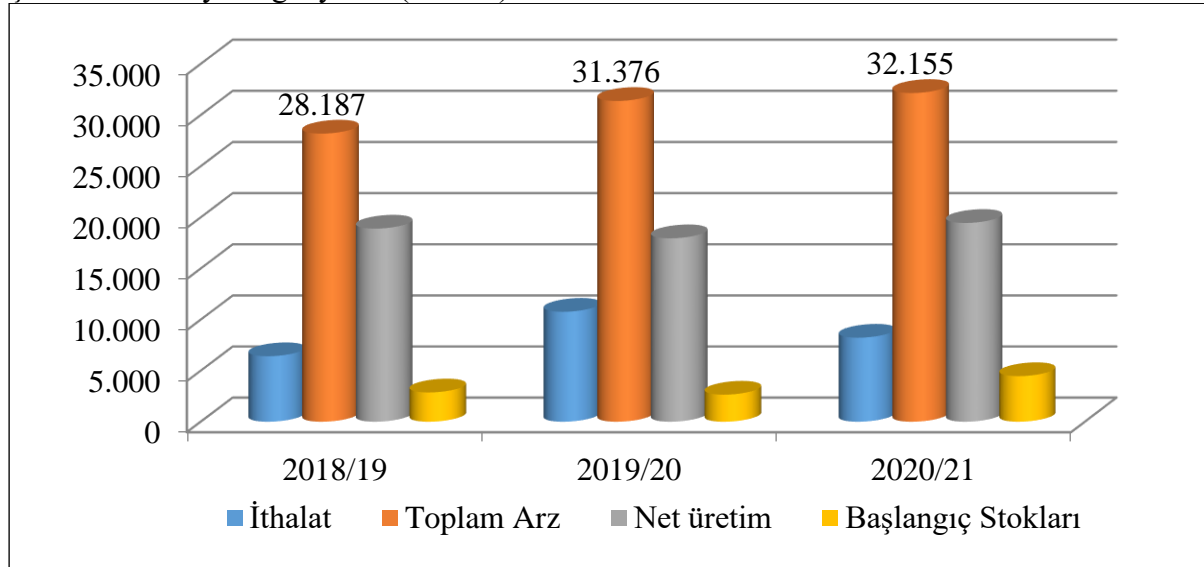
kg/da'dan 277 kg/da'a yükselmiştir. Ancak ekim alanındaki azalışın verimdeki artıştan fazla olması neticesinde buğday üretimi bir önceki sezona göre %5 azalarak 19 milyon tona gerilemiştir (Tablo 5).

Buğday Arzı Arttı

2018/19 piyasa döneminde buğday ekim alanının azalması üretimi azaltmış, talebin artması ise ithalatın artmasına neden olmuştur. Piyasada oluşan talebin karşılanabilmesi için buğday ithalatının

%67,8 artması ile 2018/19 üretim sezonunda 28,1 milyon ton olan buğday arzı 2019/20 üretim sezonunda %11,3 artarak 31,4 milyon tona yükselmiştir (Şekil 18).

Şekil 18. Türkiye buğday arzı (bin ton)

Kaynak: Ek Tablo 2

Buğday Kullanımı Arttı

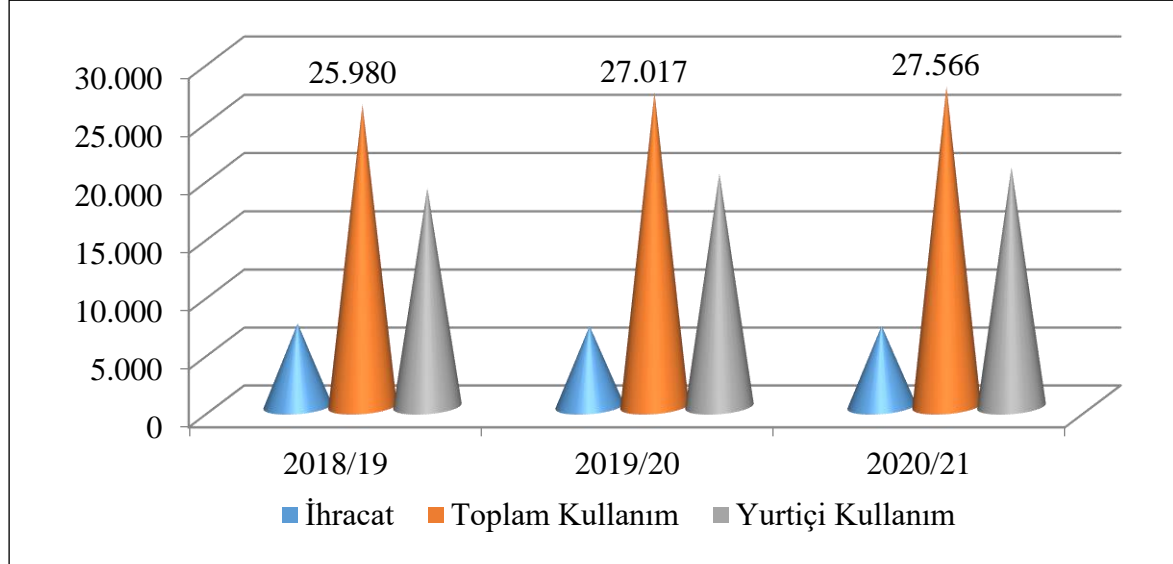
2019/20 üretim sezonunda COVID-19 pandemisi nedeni ile özellikle dayanıklı gıda ürünlerine olan talebin artması neticesinde gıda amaçlı buğday kullanımı %8,9

artmıştır. İhracatta bir miktar azalma olmasına rağmen buğday ürünlerine olan talebin artması neticesinde 2018/19 üretim sezonunda 25,9 milyon ton olan toplam

buğday kullanımı 2019/20 üretim sezonunda %3,9 artarak 27,0 milyon tona yükselmiştir (Şekil 19). Aynı üretim sezonunda tohumluk

buğday kullanımında %6,2, yemlik buğday kullanımında ise %5,5 azalma görülmektedir.

Şekil 19. Türkiye buğday kullanımı (bin ton)

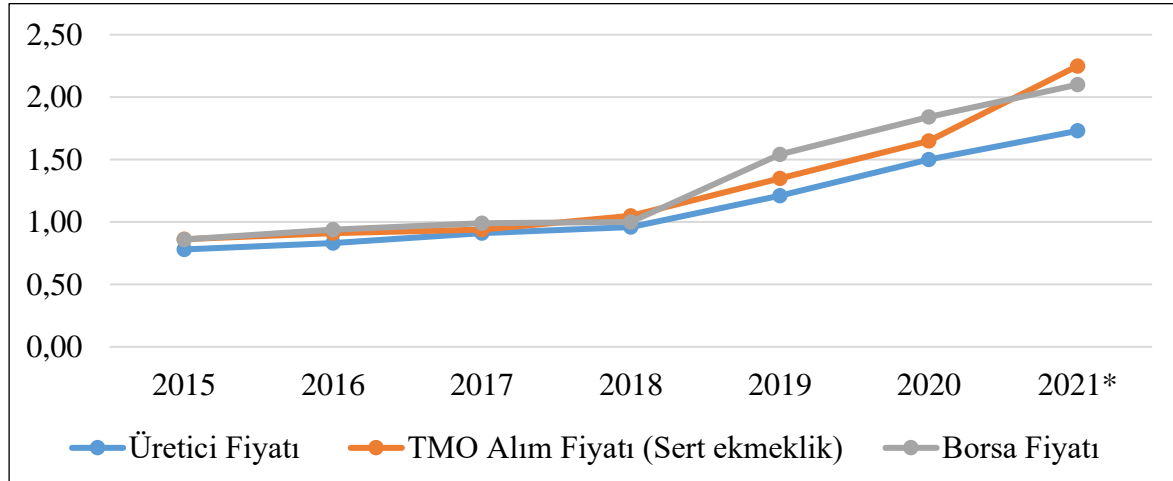
Kaynak: Ek Tablo 2

Buğday Fiyatları Yükseldi

2018 yılında 0,96 TL/kg olan buğday üretici fiyatı 2019 yılında 1,21 TL/kg'a yükselmiştir. Aynı dönemde 1,00 TL/kg olan borsa fiyatı ise 1,54 TL/kg'a çıkmıştır. TMO müdahale alım fiyatları incelendiğinde 2018 yılında 1,05 TL/kg olan AKS ekmeklik buğday alım fiyatı 2019 yılında 1,35 TL/kg'a yükselirken, aynı dönemde 1,10 TL/kg olan makarnalık buğday alım fiyatı

1,45 TL/kg'a yükselmiştir (TMO, 2021). 2018 yılından sonra buğday ürünlerine olan aşırı talep artışı neticesinde fiyatlar ciddi bir artış eğilimine girmiştir. Üretici fiyatlarındaki bu artışla beraber müdahale alım fiyatları da artırılmış, 2020 yılında makarnalık buğday alım fiyatı 1,80 TL/kg'a yükselirken, AKS ekmeklik buğday fiyatı 1,65 TL/kg'a yükselmiştir (Şekil 20).

Şekil 20. Türkiye buğday fiyatları (TL/kg)

Kaynak: Tük, TMO, TOBB, *İlk altı aylık ortalama fiyatlardır.

Tablo 4. TMO müdahale alım fiyatları (TL/ton)

Cinsi		2018	2019	2020	2021
Makarnalık Buğdaylar	Makarnalık Buğday	1.100	1.450	1.800	2.450
	Düşük Vasıflı Makarnalık Buğday	920	1.200	1.575	2.200
Ekmeklik Buğdaylar	Anadolu Kırmızı ve Beyaz Sert Buğday	1.050	1.350	1.650	2.250
	Diğer Kırmızı ve Beyaz Buğday	1.000	1.275	1.600	2.200
	Düşük Vasıflı Ekmeklik Buğday	870	1.125	1.425	2.050

Kaynak: TMO

Yıl Sonu Stokları ve Stok-Kullanım Oranı Arttı

2019/20 üretim sezonunda yüksek başlangıç stoklarına ve ithalatta yaşanan artışa bağlı olarak toplam arzın toplam kullanımdan daha fazla olması neticesinde yılsonu stokları %68,5 artarak 4,5 milyon tona yükselmiştir. Toplam buğday kullanımının bir önceki döneme göre artması ile stok kullanım oranı ise %10,2'den %16,5'e yükselmiştir (Şekil 21).

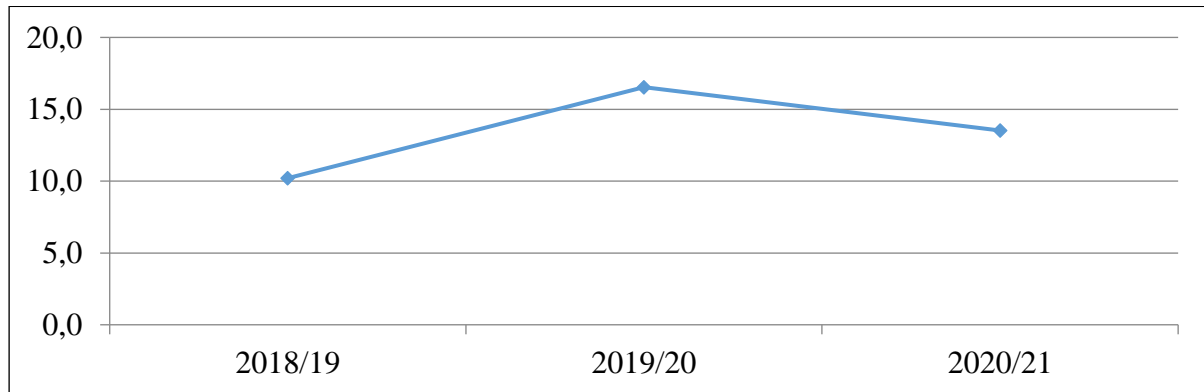
Buğday İhracatı Azaldı İthalatı Arttı

2018/19 üretim döneminde 6,4 milyon ton olan buğday ithalatı, üretimdeki azalmaya ve buğday ürünlerine olan talebin artmasına bağlı olarak 2019/2020 üretim döneminde 10,8 milyon tona yükselmiştir. Türkiye'de buğday ithalatı, buğday ürünlerine (un, makarna, bisküvi, irmik, bulgur) yönelik

ihracatın artış göstermesinden kaynaklanmaktadır.

Ancak 2019 Mart ayından itibaren tüm dünyada etkisi görülen COVID-19 salgını ve bu salgının tarım sektörüne etkilerinden dolayı dünyada olduğu gibi Türkiye'de de buğday ürünlerine olan talep oldukça artmıştır. Bunun beraberinde yurtiçi talebin karşılanmasını garanti altına alabilmek için buğday ürünlerine çeşitli ihracat kısıtlamaları getirilmiştir. Bu tür ekstrem nedenlerden dolayı Türkiye buğday ithalatında diğer yılların çok üzerinde bir artış yaşanmıştır. 2019/20 üretim sezonunda buğday ihracatı ise %3,3 oranında azalarak 7,1 milyon tondan 6,9 milyon tona gerilemiştir.

Şekil 21. Buğday stok kullanım oranı (%)

Kaynak: Ek Tablo 2

TÜRKİYE'DE TAHMİN: 2020/2021

Buğday ekilen alanların önceki sezona göre 76 bin hektar artarak 6,9 milyon ha'a yükseldiği tahmin edilmektedir. Bu artış ve iklim koşullarının elverişli olması nedeni ile buğday üretiminin 2020/21 üretim sezonunda %7,9 artarak 20,5 milyon tona yükseldiği tahmin edilmektedir. İthalatın %23,6 azalarak 8,2 milyon tona gerilediği ancak yüksek başlangıç stoklarının etkisi ile buğday arzının %2,5 artarak 32,1 milyon tona yükseldiği tahmin edilmektedir.

Ekilen Alanın ve Verimin Arttığı Tahmin Edilmektedir

2019/2020 üretim sezonunda 6,8 milyon ha olan buğday ekim alanının 2020/21 döneminde 6,9 milyon ha'a yükseldiği tahmin edilmektedir. Aynı üretim sezonunda ekim alanlarındaki artışın beraberinde verimin de 277 kg/da'dan 292 kg/da'a yükseldiği tahmin edilmektedir. Ekim alanı ve verimdeki artış neticesinde buğday üretiminin bir önceki sezona göre %7,9 artarak 20,5 milyon tona yükseldiği tahmin edilmektedir (Ek Tablo 2).

Buğday İhracatının Arttığı İthalatının ise Azaldığı Tahmin Edilmektedir

2020/21 üretim sezonunda buğday ihracatında %0,4'lük bir artış tahmin edilmektedir. Pandemi etkisi ile bir önceki sezon artan kullanımın 2020/21'de artmaya devam etmesi beklenmektedir. Kullanımdaki bu artışın yanında üretim de arttığı için bu sezon buğday ithalatının pandeminin ilk yılına oranla %23,6 azalarak 8,2 milyon tona gerilediği tahmin edilmektedir.

Buğday Arzının ve Kullanımının Arttığı Tahmin Edilmektedir

2020/21 üretim sezonunda ithalattaki azalmaya rağmen üretimin %7,9 artması ve yüksek başlangıç stoklarına bağlı olarak buğday arzının 32,1 milyon tona yükseldiği tahmin edilmektedir. Aynı üretim sezonunda yurt içi gıda kullanımındaki artışa ve ihracattaki artışa bağlı olarak toplam buğday kullanımının %2 artarak 27,0 milyondan 27,6 milyon tona yükseldiği tahmin edilmektedir (Ek Tablo 2).

Yıl Sonu Stoklarının ve Stok-Kullanım Oranının Düştüğü Tahmin Edilmektedir

USDA'nın verilerine göre 2019/20 üretim sezonunda 4,5 milyon ton olan buğday yılsonu stoklarının 2020/21 üretim sezonunda 3,7 milyon tona gerilediği tahmin edilmektedir. Üretimdeki artışına bağlı olarak 2019/20 üretim sezonunda 16,5 olan stok-kullanım oranının 2020/21 üretim sezonunda 13,5 milyon tona gerilediği tahmin edilmektedir.

TÜRKİYE'DE ÖNGÖRÜ: 2021/2022

USDA verilerine göre, verimdeki azalmaya bağlı olarak üretimde 2 milyon tonluk bir azalma öngörülmektedir. Üretimdeki azalmayla beraber başlangıç stoklarının da düşük olması ve yurt içi kullanımın artması neticesinde ithalatta yaklaşık 2 milyon tonluk artış öngörülmektedir. İhracatta ise 0,4 milyon tonluk bir azalma beklenmektedir.

Türkiye kaynaklarına göre de verime bağlı düşüş desteklenmektedir. TÜİK 1. tahminine göre bir önceki üretim sezonunda 20,5 milyon ton olan üretimin %7,3 azalarak 19 milyon tona gerileyeceği öngörülmektedir. Verimdeki bu azalmanın temel nedeni Nisan-Mayıs aylarındaki yağışların yetersizliğine bağlı olmaktadır.

BUĞDAY POLİTİKALARI VE GENEL DEĞERLENDİRME

2019 yılında buğday desteklemelerinde önemli artışlar yaşanmış, mazot desteği 15 TL/da'dan 19 TL/da'a, gübre desteği 4 TL/da'dan 8 TL/da'a ve fark ödemesi desteği 5 kr/kg'dan 10 kr/kg'a yükseltilmiştir. 2020 yılında ise sertifikalı tohum kullanım desteği 8,5 TL/da'dan 16 TL/da'a, gübre desteği ise 8 TL/da'dan 16 TL/da'a yükseltilmiştir. 2016 yılında buğdayın bir kilogramına verilen toplam destek miktarı 0,12 TL iken 2020 yılında 0,28 TL'ye yükselmiştir.

Buğday gerek dünyadaki diğer ülkelerde gerekse Türkiye'de insan beslenmesindeki en temel besinlerin (unlu mamuller, makarna, irmik, bisküvi, bulgur) hammaddesi olması itibarıyla diğer tarımsal ürünlere göre daha fazla önem arz etmektedir. Bu nedenle tüm dünyada COVID-19 salgını sebebiyle makarna türü dayanıklı kuru gıda ürünlerine talebin artması buğdaya olan talebi de artırmıştır. Türkiye'de de pandemi sonrasında iklim krizinin yarattığı kuraklık nedeni ile üretimde düşüş yaşanmıştır. Artan talebin karşılanması ve fiyatlarda yaşanan artışın engellenmesi için 8 Eylül 2021'de yayımlanan karar ile buğday da dahil olmak üzere 8 hububat ve bakliyat ürününde yıl sonuna kadar gümrük vergisinin sıfırlanması kararlaştırılmıştır.

Türkiye buğday ekim alanı 2020/21 üretim sezonu itibarıyla dünya buğday ekim alanının %3,2'sini oluşturmaktadır. Bu alan aynı zamanda Türkiye'de toplam ekilen tahıl alanının %44'ünü teşkil etmektedir. 2020 USDA verilerine göre dünya buğday ihracatında 10. sırada yer alan Türkiye'de buğday kendi kendine yeterlilik derecesi yıllar itibarıyla %95-100 arasında seyretmektedir. Ancak COVID-19 pandemisi nedeni ile buğday ürünlerine olan aşırı talep ve beraberinde üretimin azalması neticesinde ithalat artmış, yeterlilik oranı 2019/20 üretim sezonunda %89'a gerilemiştir.

Ekim alanlarındaki azalmalar ve iklim değişikliği nedeni ile gerçekleşen verim

kayıpları göz önüne alındığında sertifikalı tohum kullanımı verim artışının sağlanabilmesi ve dolayısı ile toplam talebin karşılanabilmesi açısından büyük önem arz etmektedir. Bu anlamda yıllar itibarıyla buğdayda önemli artış yaşanmakta olup, 2000'li yılların başında 150-200 bin ton olan sertifikalı tohum kullanımı, 2020 yılı itibarıyla 500 bin tona yükselmiştir (BÜGEM, 2021).

Türkiye'nin buğday ve buğday ürünlerinde ihracat yaptığı ülkelerin başında Irak, Venezuela, Yemen ve Somali gelirken en fazla buğday ithalatı yaptığı ülke ithalatın %64,6'sını oluşturan Rusya'dır. Türkiye buğday ve ürünleri ithalatının %99'unu buğday oluştururken, ihracatın %58,6'sını buğday unu, %34,3'ünü makarna, %6'sını bisküvi, %0,6'sını bulgur-irmik, %0,8'ini buğday oluşturmaktadır.

Türkiye'de diğer tarımsal ürünlere uygulanan destekleme politikalarına ek olarak buğday piyasalarını düzenlemek amacıyla TMO (Toprak Mahsulleri Ofisi) çeşitli politikalar yürütmektedir. Bu kapsamda; ÇKS (Çiftçi Kayıt Sistemi)'ye kayıtlı olan üreticiler kayıtlı olan ürünlerinin tamamını TMO'ya satabilmekte ya da emanete bırakabilmektedir. TMO tarafından 2021 yılı için AKS (Anadolu Kırmızı Sert) ekmeçlik buğday TMO alım fiyatı 2,250 TL/ton, makarnalık buğday alım fiyatı ise 2,450 TL/ton olarak belirlenmiştir. Lisanslı depolardaki ürünlere yerinde alım garantisi veren TMO, altyapısı uygun olan borsalardan da alım yapabilmektedir.

EK TABLOLAR

Ek Tablo 1. Dünya buğday arz, kullanım ve ticareti (milyon ton, 2019/2020-2021/2022)

	Başlangıç stokları	Üretim	İthalat	Toplam Arz	Yemlik Kullanım	Yurtiçi Kullanım	İhracat	Toplam Kullanım	Bitiş stokları	Stok-kullanım oranı
2019/2020										
Dünya	284,07	763,49	187,00	1.234,55	139,27	741,32	194,88	936,20	299,22	31,96
ABD	29,39	52,26	2,86	84,50	2,75	30,56	26,28	56,84	27,98	49,23
Temel İhracatçılar	57,40	257,93	14,97	330,30	106,91	162,48	113,31	275,79	49,84	18,07
Arjantin	1,74	19,78	5,00	26,52	50,00	6,30	13,50	19,80	1,72	8,70
Avustralya	4,44	14,48	0,89	19,81	4,50	8,00	9,14	17,14	2,67	15,58
Kanada	6,04	32,67	0,67	39,38	4,16	9,26	24,63	33,89	5,50	16,23
AB	15,80	138,74	5,55	160,09	45,50	108,35	39,77	148,12	11,97	8,08
Temel İthalatçılar	180,20	226,07	98,21	504,48	33,29	324,29	11,49	335,78	193,50	57,63
Brezilya	1,06	5,20	7,20	13,46	0,50	12,10	0,42	12,52	0,94	7,51
Çin	139,77	133,59	5,38	278,73	19,00	151,68	1,05	152,73	151,68	99,31
Orta Doğu	15,19	44,48	29,39	89,07	6,30	63,00	7,31	70,31	18,77	26,69
Kuzey Afrika	15,54	18,40	27,74	61,68	1,85	46,25	1,07	47,32	14,36	30,35
Pakistan	2,53	24,30	1,00	27,83	1,00	25,20	0,39	25,59	1,29	5,05
Güneydoğu Asya	6,12	0,10	27,50	33,71	4,64	26,06	1,25	27,31	6,46	23,67
Diğer ülkeler	28,04	217,83	2,05	247,92	26,50	149,80	62,70	212,50	24,00	11,29
Hindistan	16,99	103,60	0,20	120,79	6,00	95,40	0,50	95,90	24,70	25,76
Rusya	7,78	73,61	0,33	81,71	17,00	40,00	34,20	74,20	7,23	9,74
Kazakistan	1,68	11,45	0,58	13,72	1,30	6,10	6,99	13,09	0,63	4,83
Ukrayna	1,59	29,17	0,94	31,70	2,20	8,30	21,01	29,31	1,51	5,14
2020/2021										
Dünya	229,22	775,82	192,79	1.197,83	139,30	775,24	199,10	974,34	299,22	30,71
ABD	27,99	49,69	2,86	80,53	2,75	30,55	26,81	57,36	27,99	48,79
Temel İhracatçılar	49,91	261,45	9,08	320,43	54,95	159,65	116,81	276,46	48,87	17,68
Arjantin	1,77	17,63	0,05	19,45	0,50	6,35	10,50	16,85	2,51	14,88
Avustralya	2,68	33,00	0,02	35,70	5,00	8,50	22,00	30,50	5,38	17,63
Kanada	5,50	35,18	0,55	41,23	4,70	9,90	27,50	37,40	3,83	10,25
AB-28	11,97	125,94	5,60	143,52	42,00	104,35	30,00	134,35	9,17	6,82
Temel İthalatçılar	193,50	227,08	103,45	524,03	56,31	325,10	11,43	336,53	187,45	55,70
Brezilya	0,94	6,25	6,60	13,79	0,05	12,20	0,95	13,15	0,64	4,84
Çin	151,68	134,25	10,50	296,43	40,00	150,00	0,80	150,80	145,63	96,57
Orta Doğu	18,77	44,93	27,60	91,30	6,49	64,71	7,14	71,85	19,45	27,07
Kuzey Afrika	14,36	16,60	29,00	59,96	1,75	46,90	1,00	47,90	12,01	25,08
Pakistan	1,29	24,95	4,00	30,24	1,00	25,80	0,30	26,10	4,14	15,85
Güneydoğu Asya	6,46	0,10	25,75	32,31	7,02	25,49	1,25	26,73	5,58	20,89
Diğer ülkeler	34,11	232,90	1,33	268,33	29,40	160,49	65,45	225,94	42,13	18,65
Hindistan	24,70	107,86	0,25	132,81	6,50	103,09	2,40	105,49	27,10	25,69
Rusya	7,23	85,35	0,45	93,03	19,00	42,50	38,50	81,00	12,03	14,85
Kazakistan	0,63	14,26	0,50	15,39	1,40	6,30	7,55	13,85	1,55	11,19
Ukrayna	1,55	25,43	0,13	27,10	2,50	8,60	17,00	25,60	1,45	5,66
2021/2022										
Dünya	293,48	794,44	199,46	1.287,38	160,73	787,36	203,22	990,58	296,80	29,96
ABD	23,18	51,66	3,40	78,24	4,90	32,80	24,50	57,29	20,95	36,57
Temel İhracatçılar	44,06	266,66	9,96	320,68	58,45	163,90	114,50	278,40	44,39	15,94
Arjantin	2,51	20,50	0,04	23,05	0,05	6,41	13,50	19,91	3,06	15,38
Avustralya	5,38	27,00	0,02	32,40	4,50	8,00	20,00	28,00	4,58	16,35
Kanada	3,83	32,00	0,70	36,53	4,00	9,20	23,50	32,70	3,83	11,72
AB-28	9,17	135,50	5,80	150,47	45,00	107,50	33,00	140,50	11,97	8,52
Temel İthalatçılar	187,45	230,04	104,97	522,46	51,92	325,40	11,76	337,15	184,67	54,77
Brezilya	0,64	6,80	7,00	14,44	0,70	12,50	1,00	13,50	0,94	6,94
Çin	145,63	136,00	10,00	291,63	35,00	148,00	1,00	149,00	142,00	95,30
Orta Doğu	19,45	40,29	30,59	90,33	6,47	65,34	7,24	72,58	17,75	24,46
Kuzey Afrika	12,01	20,85	29,15	62,01	1,75	47,50	1,01	48,51	13,51	27,85
Pakistan	4,14	26,00	1,00	31,14	1,00	26,20	0,30	26,50	4,64	17,50
Güneydoğu Asya	5,58	0,10	27,23	32,91	7,00	25,86	1,21	27,07	5,84	21,57
Diğer ülkeler	42,17	238,00	0,68	280,85	31,00	163,40	71,00	234,40	46,40	19,79
Hindistan	27,10	108,00	0,03	135,13	7,00	105,00	2,50	107,50	27,63	25,70
Rusya	12,03	86,00	0,05	98,08	19,50	43,00	40,00	83,00	15,53	18,71
Kazakistan	1,59	14,50	0,50	16,59	1,50	6,40	8,00	14,40	1,69	11,72
Ukrayna	1,45	29,50	0,10	31,05	3,00	9,00	20,50	29,50	1,55	5,26

Kaynak: USDA, (Erişim: 15.06.2021)

Ek Tablo 2. Türkiye'de buğday arz ve kullanımını (bin ton, 2019/2020-2020/2021)

	2019/2020 Durum	2020/2021 Tahmin
Ekilen Alan (bin ha)	6.846	6.922
Verim (Üretim/Ekilen alan) (kg/ha)	2.775	2.920
ARZ		
Üretim	19.000	20.500
Kayıp ve ziyan	1.045	1.045
Net üretim	17.955	19.455
İthalat	10.770	8.232
*Başlangıç stokları	2.651	4.468
Toplam arz	31.376	32.155
KULLANIM		
Toplam yurtiçi kullanım	20.070	20.600
Gıda	16.034	18.600
Tohum	1.232	1.236
Yem	2.090	2.000
İhracat	6.947	6.966
Toplam kullanım	27.017	27.566
*Bitiş Stokları	4.468	3.730
Stok-kullanım oranı	% 16,5	% 13,5

Kaynak: TÜİK verilerinden TEPGE hesaplamaları,

*USDA

Ek Tablo 3. Türkiye buğday ve buğday ürünleri ihracatı buğday eş değeri (kg, 2018-2019, 2019/20, 2020/21)

	2018/19												
	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Toplam
Buğday	400.000	200.200	9.849.632	2.464.000	9.921.660	20.293.500	12.801.500	7.106.992	9.519.400	1.647.280	0	400	74.204.564
Bulgur-irmik	5174911	8466915	7225434	4541	122592	186095	440583	1342629	1159647	538605	290140	856088	25808180
Niştasta ve Maltlar	6334	16272	25011	16621	22108	13393	18889	24791	50496	23043	24919	35914	277792
Bisküvi-gofret vb.	21998507	22846510	23561708	31753960	36227632	36030943	34652373	31415098	31189749	33860591	31468358	29269685	364275114
Makarna	144447186	172395460	141799551	174684360	171299560	181461212	186703450	164229120	158064450	174685640	191249057	206218138	2067237183
Buğday unu	353045098	491138867	434227074	281171199	434086698	389140515	349974696	386377527	375368892	423127684	368633174	357960969	4644252394
Toplam	525.072.037	695.064.225	616.688.410	490.094.680	651.680.250	627.125.658	584.591.491	590.496.158	575.352.635	633.882.842	591.665.648	594.341.194	7.176.055.227
	2019/20												
	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Toplam
Buğday	0	0	8.824.610	426.600	21.499.270	12.488.150	5.066.640	7.752.084	400.000	5.349.200	400.000	552	62.207.106
Bulgur-irmik	1.609.832	3.194.987	2.282.481	1.471.734	111.043	223.381	388.038	992.097	669.507	519.650	645.651	167.445	12.275.848
Niştasta ve Maltlar	9.785	17.951	16.368	16.917	33.253	20.872	22.777	46.607	22.787	28.589	26.521	14.150	276.576
Bisküvi-gofret vb.	18.983.298	29.603.296	27.245.014	35.395.817	38.108.691	36.210.646	42.141.148	32.371.798	35.423.220	36.336.756	30.793.367	23.229.013	385.842.065
Makarna	124.216.548	219.947.601	174.712.534	163.582.720	203.900.517	177.515.754	170.768.569	187.570.839	196.766.106	180.353.727	223.906.404	206.947.770	2.230.189.087
Buğday unu	234.697.585	366.435.012	403.093.828	395.899.724	432.599.819	400.857.677	385.620.535	380.217.325	342.517.088	343.225.607	302.125.722	268.535.130	4.255.825.053
Toplam	379.517.049	619.198.848	616.174.835	596.793.511	696.252.594	627.316.480	604.007.707	608.950.750	575.798.709	565.813.529	557.897.665	498.894.059	6.946.615.735
	2020/21												
	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Toplam
Buğday	158	60	6.459.803	10.291.145	0	17.532.530	2.408.797	6.415.635	6.931.881	5.741.592	204.938	479	55.987.018
Bulgur-irmik	1.334.351	2.826.576	3.300.158	2.413.323	2.184.266	765.181	1.012.149	1.866.460	1.245.422	2.069.605	1.486.367	430.089	20.933.948
Niştasta ve Maltlar	28.408	22.493	33.227	13.436	19.733	43.336	22.068	34.124	38.125	26.888	50.736	9.435	342.010
Bisküvi-gofret vb.	35.412.177	34.078.882	29.469.367	36.153.340	37.643.999	35.942.876	38.652.461	29.388.188	34.734.847	43.606.158	34.641.834	26.228.577	415.952.706
Makarna	195.872.891	220.508.365	170.012.602	218.396.486	258.145.436	165.102.437	238.165.932	145.476.784	160.163.708	189.461.832	189.885.636	238.681.637	2.389.873.747
Buğday unu	277.776.533	372.324.553	424.835.247	425.492.198	357.456.760	299.804.542	357.946.925	351.878.898	210.417.013	331.056.475	352.036.463	321.706.355	4.082.731.962
Toplam	510.424.518	629.760.930	634.110.403	692.759.928	655.450.194	519.190.902	638.208.332	535.060.089	413.530.997	571.962.551	578.305.974	587.056.572	6.965.821.391

Kaynak: TÜİK, Eş değeri hesaplamalarında Ek Tablo 26'da belirtilen katsayılar kullanılmıştır.

Ek Tablo 4. Türkiye'nin buğday ihracatı ve ülke payları (2020 takvim yılı)

	İhracat miktarı (kg)	İhracat payı (%)
İtalya	20.463.061	40,45
Irak	19.552.109	38,64
Belçika	4.871.200	9,63
Güney Kore	3.240.060	6,40
Kuzey Kıbrıs Türk Cum.	698.400	1,38
Hollanda	588.300	1,16
Azerbaycan	460.445	0,91
Suriye	453.910	0,90
İran	206.000	0,41
Gürcistan	55.000	0,11
Diğer	5.844	0,01
Genel Toplam	50.594.329	100

Kaynak: TÜİK

Ek Tablo 5. Türkiye'nin buğday unu ihracatı ve ülke payları (2020 takvim yılı)

	İhracat miktarı (kg)	İhracat payı (%)
Irak	1.344.541.090	44,98
Yemen	291.174.840	9,74
Suriye	199.773.139	6,68
Angola	163.664.150	5,47
Venezuela	156.289.911	5,23
Benin	119.228.004	3,99
Somali	109.641.436	3,67
Gana	64.770.650	2,17
Madagaskar	51.014.900	1,71
Filistin Devleti	44.785.250	1,50
Diğer	444.502.972	14,87
Genel Toplam	2.989.386.342	100

Kaynak: TÜİK

Ek Tablo 6. Türkiye'nin makarna ihracatı ve ülke payları (2020 takvim yılı)

	İhracat miktarı (kg)	İhracat payı (%)
Venezuela	219.895.514	15,02
Somali	179.367.388	12,26
Gana	88.569.879	6,05
Togo	68.207.044	4,66
Angola	65.620.679	4,48
Benin	63.786.272	4,36
Japonya	61.147.631	4,18
Irak	56.627.085	3,87
Nijer	35.982.736	2,46
Kongo Demokratik Cumhuriyeti	33.414.669	2,28
Diğer	590.965.523	40
Genel Toplam	1.463.584.420	100

Kaynak: TÜİK

Ek Tablo 7. Türkiye'nin bisküvi, kek ve ekmekçi ürünleri ihracatı ve ülke payları (2020 takvim yılı)

	İhracat miktarı (kg)	İhracat payı (%)
Diğer	150.346.546	39,60
Irak	120.247.021	31,67
Yemen	27.015.720	7,12
Suudi Arabistan	12.754.252	3,36
İsrail	11.968.626	3,15
Almanya	11.039.442	2,91
ABD	10.005.822	2,64
Filistin Devleti	9.708.621	2,56
Umman	9.050.459	2,38
Libya	9.022.822	2,38
Romanya	8.529.111	2,25
Genel Toplam	379.688.442	100,00

Kaynak: TÜİK

Ek Tablo 8. Türkiye'nin nişasta ihracatı ve ülke payları (2020 takvim yılı)

	İhracat miktarı (kg)	İhracat payı (%)
Almanya	74.502	34,10
Çorlu Avrupa Serbest Bölgesi	32.750	14,99
Irak	20.547	9,41
Birleşik Krallık	12.723	5,82
Azerbaycan	12.131	5,55
BAE	8.083	3,70
Kuzey Kıbrıs Türk Cum.	7.071	3,24
Suudi Arabistan	6.250	2,86
ABD	6.064	2,78
Fransa	5.048	2,31
Diğer	33.291	15,24
Genel toplam	218.460	100

Kaynak: TÜİK

Ek Tablo 9. Türkiye'nin bulgur-irmik ihracatı ve ülke payları (2020 takvim yılı)

	İhracat miktarı (kg)	İhracat payı (%)
Irak	13.621.567	89,92
Belçika	383.020	2,53
Kuzey Kıbrıs Türk Cum.	156.253	1,03
Mersin Serbest Bölgesi	140.360	0,93
Almanya	132.877	0,88
Arnavutluk	107.510	0,71
Birleşik Krallık	88.058	0,58
ABD	74.222	0,49
Avustralya	70.494	0,47
Diğer	323.664	2,14
Genel Toplam	15.148.835	100

Kaynak: TÜİK

Ek Tablo 10. Türkiye buğday ve buğday ürünleri ithalatı buğday eş değeri (kg, 2018-2019, 2019/20, 2020/21)

	2018/19												
	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Toplam
Buğday	141.759.787	261.610.956	414.283.364	480.853.352	551.493.118	654.311.153	485.068.896	679.684.328	468.154.997	1.514.271.400	0	701.689.020	6.353.180.371
Bulgur-irmik	111	0	115.544	1.667	0	0	0	7.263.940	0	0	28.053	0	7.409.315
Niştasta ve Maltlar	1.233.507	1.534.334	1.202.638	1.252.924	2.132.768	1.828.821	1.282.797	1.507.047	946.000	1.675.410	1.674.358	1.779.570	18.050.175
Bisküvi-gofret vb.	2.401.974	2.777.463	1.808.576	1.861.353	1.869.875	2.228.712	1.374.167	1.997.358	1.692.465	1.682.843	1.617.610	1.634.483	22.946.878
Makarna	739.853	405.150	472.255	495.034	686.009	718.116	337.461	682.678	622.895	385.703	703.071	545.224	6.793.450
Buğday unu	1.237.073	1.015.151	0	215.126	34.732	340.388	1.280.918	930.324	2.130.701	1.277.991	225.261	17	8.687.681
Genel Toplam	147.372.304	267.343.054	417.882.377	484.679.456	556.216.501	659.427.191	489.344.239	692.065.675	473.547.058	1.519.293.347	4.248.353	705.648.314	6.417.067.869
	2019/20												
	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Toplam
Buğday	268.280.908	696.447.650	1.127.234.421	1.014.399.305	1.179.787.645	1.235.431.740	916.446.040	899.795.333	661.013.990	723.700.615	1.108.659.196	856.521.374	10.687.718.217
Bulgur-irmik	0	0	135.875	82.714	28.219	52.550	7.237.221	0	0	1	1	59.272	7.595.854
Niştasta ve Maltlar	1.026.611	1.577.314	1.405.136	1.102.879	1.715.195	1.444.706	1.214.533	1.348.760	1.346.375	1.202.432	1.256.917	1.601.735	16.242.592
Bisküvi-gofret vb.	1.614.471	2.198.622	1.634.067	2.012.737	1.949.647	2.576.535	2.527.601	2.953.045	2.792.619	4.033.569	2.352.256	3.705.472	30.350.641
Makarna	467.852	875.018	462.619	640.946	760.488	795.672	783.942	447.858	1.021.240	675.885	763.224	617.176	8.311.919
Buğday unu	8	0	922	625.439	2.321.908	8.498.902	1.724.700	1.634.964	2.193.327	131.759	800.489	1.794.164	19.726.584
Genel Toplam	271.389.850	701.098.604	1.130.873.040	1.018.864.020	1.186.563.102	1.248.800.105	929.934.037	906.179.959	668.367.551	729.744.261	1.113.832.083	864.299.194	10.769.945.806
	2020/21												
	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Toplam
Buğday	498.242.373	249.634.141	701.131.662	1.906.674.135	0	1.058.378.031	1.086.128.889	745.676.993	760.526.880	710.784.786	266.725.566	171.942.578	8.155.846.034
Bulgur-irmik	28.889	57.661	83.603	0	0	0	21.331	1	0	19	8	0	191.512
Niştasta ve Maltlar	2.182.971	2.972.556	2.317.562	1.694.264	1.436.770	988.771	1.242.627	1.746.265	1.368.670	1.662.212	1.306.298	1.541.592	20.460.558
Bisküvi-gofret vb.	4.004.418	3.083.038	2.944.070	3.574.564	2.904.567	3.156.067	3.110.629	2.797.726	3.183.660	3.717.443	3.656.159	2.644.402	38.776.744
Makarna	325.511	428.527	365.006	380.751	601.085	494.560	645.580	792.375	391.768	547.180	764.383	528.732	6.265.457
Buğday unu	69	325.901	3.499.604	2.661.328	3.368.325	797.053	160.448	4.249	7.163	997	64	24	10.825.224
Genel Toplam	504.784.232	256.501.823	710.341.506	1.914.985.042	8.310.746	1.063.814.482	1.091.309.504	751.017.610	765.478.141	716.712.638	272.452.478	176.657.327	8.232.365.529

Kaynak: TÜİK, Eş değer hesaplamalarında Ek Tablo 15'de belirtilen katsayılar kullanılmıştır.

Ek Tablo 11. Dış ticaret verilerinde kullanılan buğday ve buğday ürünleri GTIP kodları

Bulgur-irmik	110319900019	Diğer hububatın kabaca öğütülmesinden elde edilen küçük parçalar ve kaba un
	110320900000	Diğer hububattan pelletler
	110419100011	Buğdaydan yassılaştırılmış taneler
	110419100012	Buğdaydan flokon halindeki taneler
	110429510000	Buğday; sadece iri parçalar halinde ufanılmış
	110429810000	Diğer buğday taneleri
	110429890000	Diğer hububat taneleri
	110430100000	Buğday embriyonları; bütün, yassılaştırılmış, flokon haline getirilmiş veya öğütülmüş
Un	110100110000	Makarnalık (durum) buğday unu
	110100150000	Adi ve kaplıca (kıvıllı) buğday unu
	110100900000	Mahlut unu
Buğday	100111000000	Makarnalık buğday (durum buğdayı); tohumluk
	100119000000	Makarnalık buğday (durum buğdayı); tohumluk olanlar HARİÇ
	100191100000	Kaplıca (kıvıllı) buğday; tohumluk
	100191200011	Adi buğday; tohumluk
	100191900000	Tohumluk diğer buğdaylar
	100199000011	Adi buğday; tohumluk olanlar HARİÇ
	100199000013	Kaplıca (kıvıllı) buğday; tohumluk olanlar HARİÇ
	Makarna	190211000011
190211000019		Makarna; pişirilmemiş, yumurta içeren fakat sadece makarnalık buğday (durum buğdayı) unu ve irmiği içerenler HARİÇ
190219100019		Diğer makarna; pişirilmemiş, yumurta ve ekmeklik buğday unu veya irmiği içermeyen (doldurulmamış)
190219900011		Sebzeli makarna; pişirilmemiş, yumurta içermeyip ekmeklik buğday unu veya irmiği içeren (doldurulmamış)
190219900012		Sade makarna; pişirilmemiş, yumurta içermeyip ekmeklik buğday unu veya irmiği içeren (doldurulmamış)
190219900013		Fenilketonüri hastaları için düşük proteinli makarna; pişirilmemiş, yumurta içermeyip ekmeklik buğday unu veya irmiği iç
190219900019		Diğer makarna; pişirilmemiş, yumurta içermeyip ekmeklik buğday unu veya irmiği içeren (doldurulmamış)
190220100000		Makarna (doldurulmuş); ağırlık itibariyle % 20'den fazla balık, yumuşakça, kabuklu hayvan ve diğer su omurgasızları içer
190220301000		Makarna (doldurulmuş, ağırlık itibariyle % 20'den fazla her cins et ve sakatatı içerenler (her türlü katı yağ dahil)
190220309000		Makarna (doldurulmuş, ağırlık itibariyle % 20'den fazla sosis ve benzerlerini içerenler (her türlü katı yağ dahil)
190220910000		Doldurulmuş, pişirilmiş diğer makarnalar
190220990000		Doldurulmuş diğer makarnalar
190230100000		Kurutulmuş makarnalar
190230900000		Diğer makarnalar
190240100000		Kuskus; hazırlanmamış olanlar
190240900000		Kuskus; hazırlanmamış olanlar HARİÇ
Bisküvi		190510000000
	190520100000	Zencefilli ekmek ve benzerleri; ağırlık itibariyle sakkaroz içerip ve oranı < % 30 (sakkaroz olarak ifade edilen invert
	190520300000	Zencefilli ekmek ve benzerleri; ağırlık itibariyle sakkaroz içerip ve %30 <= oranı < % 50 (sakkaroz olarak ifade edilen
	190520900000	Zencefilli ekmek ve benzerleri; ağırlık itibariyle sakkaroz içerip ve oranı >= % 50 (sakkaroz olarak ifade edilen invert
	190531110000	Tatlı bisküviler, çikolata veya kakao içeren diğer müstahzarlarla kısmen veya tamamen sıvanmış veya kaplanmış, ambalajlı
	190531190000	Tatlı bisküviler, çikolata veya kakao içeren diğer müstahzarlarla kısmen veya tamamen sıvanmış veya kaplanmış, ambalajlı
	190531300000	Diğer tatlı bisküviler; katı süt yağı >= % 8
	190531910000	Çift katlı doldurulmuş tatlı bisküviler; katı süt yağı < % 8
	190531990019	Diğer tatlı bisküviler; katı süt yağı < % 8
	190532050000	Gofret ve waffle; ağırlık itibariyle % 10'dan fazla su içerenler

	190532110000	Gofret ve waffle; çikolata veya kakao içeren diğer müstahzarlarla kısmen veya tamamen sıvanmış veya kaplanmış, ambalajlı
	190532190000	Gofret ve waffle; çikolata veya kakao içeren diğer müstahzarlarla kısmen veya tamamen sıvanmış veya kaplanmış (ambalajlı)
	190532910000	Diğer waffle ve gofretler; tuzlanmış (doldurulmuş olsun olmasın)
	190532990011	Fenilketonüri hastaları için düşük proteinli waffle ve gofretler
	190532990019	Diğer waffle ve gofretler
	190540100000	Gevrekler
	190540900000	Kızartılmış ekmek ve diğer kızartılmış mamuller
	190590100000	Mayasız ekmek (matzos)
	190590200013	Mühür güllacı; hububattan
	190590200019	Mühür güllacı, pirinç kağıdı benzeri ürünler
	110900000000	Buğday gluteni (kurutulmuş olsun olmasın)
	190590300000	Bal, yumurta, peynir veya meyva içermeyen ve kuru madde üzerinden ağırlık itibarıyla her biri % 5'i geçmeyen oranda şeker
	190590450000	Bisküviler; tatlı bisküviler HARİÇ
	190590550000	Aromalı veya tuzlu ekmekçi mamulleri
Nişasta	110710110000	Buğday maltı (kavrulmamış); un şeklinde
	110710190000	Buğday maltı (kavrulmamış); un şeklinde olanlar HARİÇ
	110720000011	Buğday maltı (kavrulmuş)
	110811001000	Buğday nişastası; torba içinde olanlar
	110811009000	Buğday nişastası; torba içinde olanlar HARİÇ

Kaynak: TÜİK

Ek Tablo 12. Türkiye buğday fiyatları (TL/kg)

Yıllar	Üretici Fiyatı ¹	AKS Buğday TMO Alım Fiyatı ²	Makarnalık Buğday TMO Alım Fiyatı ²	Borsa Fiyatı ³
2011	0,58	0,61	0,64	0,65
2012	0,60	0,67	0,71	0,67
2013	0,66	0,72	0,77	0,76
2014	0,74	-	-	0,80
2015	0,78	0,86	0,98	0,88
2016	0,80	0,91	1,00	0,97
2017	0,88	0,94	1,00	1,03
2018	0,96	1,05	1,10	1,00
2019	1,21	1,35	1,45	1,54
2020	1,46	1,65	1,80	1,82
2021*	1,73	2,25	2,45	2,10

1/ TÜİK

2/ TMO

3/ 2011-2015 yılları arası TMO verileri – 2016-2020 TOBB ortalama borsa verileri

*İlk altı aylık ortalama fiyatlardır.

Ek Tablo 13. Buğday ürünleri perakende fiyatları

	Haziran	Temmuz	Agustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	PY Ortalaması	Değişim %
EKMEK														
2016/17	3,84	3,85	3,86	3,88	3,89	3,89	3,89	3,93	3,97	4,00	4,01	4,07	3,92	8,00
2017/18	4,11	4,11	4,12	4,12	4,14	4,19	4,20	4,34	4,42	4,44	4,45	4,50	4,26	9,00
2018/19	4,52	4,55	4,66	4,87	4,93	4,96	4,97	5,00	5,06	5,07	5,11	5,38	4,92	15,00
2019/20	5,49	5,57	5,60	5,62	5,69	5,75	5,80	6,04	6,08	6,10	6,19	6,21	5,84	19,00
2020/21	6,23	6,25	6,35	6,53	6,75	7,00	7,01	7,12	7,27	7,35	7,39	7,49	6,90	18,00
UN														
2016/17	2,95	2,96	2,94	2,95	2,92	2,93	2,96	3,01	2,99	2,99	3,08	3,10	2,98	5,00
2017/18	3,08	3,12	3,13	3,14	3,14	3,15	3,13	3,04	3,12	3,12	3,16	3,10	3,12	5,00
2018/19	3,16	3,17	3,22	3,46	3,73	4,03	4,08	3,51	3,50		3,61	3,59	3,55	14,00
2019/20	3,62	3,68	3,70	3,68	3,70	3,76	3,94	3,95	4,14	4,19	4,32	4,40	3,92	10,00
2020/21	4,43	4,41	4,44	4,50	4,67	4,83	5,14	5,21	5,18	5,21	5,14	5,24	4,87	24,00
BULGUR														
2016/17	2,95	2,98	2,97	2,94	2,98	2,98	2,99	3,04	3,09	3,12	3,13	3,12	3,02	4,00
2017/18	3,11	3,14	3,13	3,17	3,23	3,26	3,29	3,20	3,21	3,21	3,20	3,20	3,20	6,00
2018/19	3,21	3,28	3,34	3,47	3,65	3,92	3,94	3,70	3,88	3,92	3,98	4,09	3,70	16,00
2019/20	4,26	4,34	4,39	4,48	4,65	4,75	4,91	4,95	4,94	4,97	5,17	5,29	4,76	29,00
2020/21	5,35	5,09	5,16	5,35	5,40	5,49	5,77	5,91	5,89	5,90	5,86	5,87	5,59	17,00
MAKARNA														
2016/17	2,98	3,04	2,99	2,96	3,09	3,05	3,04	3,05	3,07	3,08	3,14	3,14	3,05	3,00
2017/18	3,09	3,14	3,17	3,20	3,24	3,25	3,24	3,09	3,16	3,23	3,27	3,23	3,19	5,00
2018/19	3,35	3,45	3,48	3,58	3,83	3,92	3,83	3,66	3,66	3,74	3,82	3,96	3,69	16,00
2019/20	4,11	4,32	4,40	4,45	4,59	4,70	4,74	4,81	4,85	4,92	4,98	5,08	4,66	26,00
2020/21	5,17	5,22	5,30	5,29	5,35	5,38	5,79	5,79	5,79	5,79	5,79	5,80	5,54	19,00
BİSKÜVİ														
2016/17	7,29	7,32	7,33	7,33	7,29	7,30	7,39	7,51	7,54	7,64	7,75	7,77	7,46	6,00
2017/18	7,82	8,07	8,27	8,35	8,42	8,41	8,50	8,43	8,52	8,53	8,56	8,57	8,37	12,00
2018/19	8,65	8,85	8,94	9,66	10,07	10,12	10,25	9,96	10,31	10,42	10,64	11,00	9,90	18,00
2019/20	11,15	11,16	11,20	11,27	11,30	11,49	11,68	11,80	11,95	12,08	12,17	12,22	11,62	17,00
2020/21	12,55	12,86	13,17	13,26	13,30	13,70	14,03	14,40	14,41	14,76	15,32	15,59	13,95	20,00

Kaynak: TÜİK

Ek Tablo 14. Buğday ihrac fiyatları (\$/ton, 2005-2021)

Yıllar	Arjantin Up River fob	US Hard Red Winter	US Soft Red Winter
2005	130	158	136
2006	158	200	158
2007	247	264	235
2008	281	345	269
2009	219	236	186
2010	252	241	228
2011	307	330	287
2012	296	327	294
2013	328	322	276
2014	304	303	245
2015	226	234	208
2016	195	196	176
2017	186	178	211
2018	228	240	204
2019	228	219	211
2020	245	238	227
2021 Ocak	282	291	280
2021 Şubat	272	291	278
2021 Mart	267	274	274
2021 Nisan	267	281	278
2021 Mayıs	280	298	294
2021 Haziran	275	287	256

Kaynak: Fao International Prices

Ek Tablo 15. Buğday dönüşüm katsayıları

Buğday ürünleri	Katsayılar
Bulgur-irmik	1,111
Nişasta ve maltlar	1,471
Bisküvi	1,068
Makarna	1,682
Un	1,389

Kaynak: DİE, 1989

KAYNAKLAR

USDA, <https://apps.fas.usda.gov/psdonline/app/index.html#/app/advQuery>

TÜİK, <http://www.tuik.gov.tr>

TMO, <http://www.tmo.gov.tr/>

TOBB, https://borsa.tobb.org.tr/fiyat_urun_1.php

FAO, <http://www.fao.org/giews/food-prices/tool/public/#/dataset/international>

OECD, <https://www.oecd.org/publications/oecd-fao-agricultural-outlook-19991142.htm>

DİE, 1989. Tarımsal Ürünlerde Teknik Dönüşüm Katsayıları ve Ürün Denge Tabloları.